

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Географічний факультет. Кафедра економічної і соціальної
географії імені професора Олега Шаблія

Завідувач кафедри
_____ доц. Гудзеляк І. І.
«_____» _____ 2023 р.

ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ
ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ МІСТ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Магістерська робота
Предметна спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія)»

Виконав: студ. ГРОМ-21
Коцовський Р. Ю.

_____
(підпис)

Науковий керівник:
доц. Гудзеляк І. І.

_____
(підпис)

Рецензент:
доц. Андрейчук Ю. М.

_____
(підпис)

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ГЕОУРБАНІСТИКИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ	8
1.1.Геоурбаністика як наука, її роль для формування базових компетентностей учнів	8
1.2.Місце геоурбаністики у навчальних програмах з географії у середній школі	11
1.3.Форми і методи викладання географії міст у середній школі	17
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	22
2.1. Поняття аудіовізуальних засобів	22
2.2. Класифікації аудіовізуальних засобів навчання	27
2.3. Джерела аудіо і відеоматеріалів для навчання географії	34
2.4. Методи і прийоми використання аудіовізуальних засобів на уроках географії	42
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ МІСТ ...	50
3.1. Методика формування учителем каталогу аудіо і відеоматеріалів ...	50
3.2. Приклади використання аудіо і відеоматеріалів у вивченні міст України і світу	53
3.3. Організація самостійної роботи учнів з відеоматеріалами	61
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

АНОТАЦІЯ

Коцовський Р.Ю. Використання аудіовізуальних засобів для вивчення географії міст у середній школі Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Географія)». Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2023. 74 с.

Розкрито місце геоурбаністики з шкільного курсу географії у навчальних програмах середньої школи. Схарактеризовано особливості форм і методів викладання географії міст у середній школі. Проаналізовано поняття та класифікацію аудіовізуальних засобів особливості вивчення географії культури України у школі. Наведено джерела аудіо і відеоматеріалів для навчання географії. Проаналізовано методи і прийоми використання аудіовізуальних засобів на уроках географії. Розроблено методику формування учителем каталогу аудіо і відеоматеріалів, приклади використання аудіо і відеоматеріалів у вивченні міст України і світу та організацію самостійної роботи учнів з відеоматеріалами.

Ключові слова: аудіовізуальні засоби, геоурбаністика, географія міст, середня школа, методика навчання, аудіо і відео матеріали.

ANNOTATION

Kotsovskyi R.Y. Use of audiovisual means for studying urban geography in secondary school Manuscript.

Qualification work for obtaining the educational degree "Master" in the educational and professional program "Secondary Education (Geography)". Ivan Franko National University of Lviv. Lviv, 2023. 74 с.

The place of geo-urban studies in the school geography course in the secondary school curriculum is revealed. The features of forms and methods of teaching urban geography in secondary school are characterized. The concept and classification of audiovisual means of studying the geography of Ukrainian culture at school are analyzed. The sources of audio and video materials for teaching geography are presented. The methods and techniques of using audiovisual means in geography

lessons are analyzed. The methodology of forming a teacher's catalog of audio and video materials, examples of using audio and video materials in the study of Ukrainian and world cities and the organization of students' independent work with video materials are developed.

Keywords: audiovisual means, geo-urbanism, urban geography, secondary school, teaching methods, audio and video materials.

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що сучасні технології надають вчителям та учням доступ до різноманітних аудіовізуальних засобів, що може значно збагатити процес вивчення географії міст. Використання аудіовізуальних засобів може поліпшити сприйняття та розуміння матеріалу, особливо при вивченні географії, де важливо сприяти учням уявленню про конкретні місця та їх характеристики. Сприяють привабливості та зацікавленні учнів, що сприяє підвищенню зацікавленості та активності під час уроків. З урахуванням сучасних реалій, коли велика частина навчання відбувається в онлайн форматі, вони можуть стати ефективним інструментом для дистанційного навчання. Застосування аудіовізуальних матеріалів може допомогти об'єднати географію з іншими предметами, створюючи міждисциплінарний підхід до навчання.

Вивчення цієї теми може сприяти подальшій оптимізації методів викладання та поліпшенню засвоєння географічних знань учнями середньої школи.

Мета дослідження полягає в аналізі, оцінці та обґрунтуванні ефективності використання аудіовізуальних засобів у процесі вивчення географії міст школярами середньої школи. Дослідження спрямоване на вивчення особливостей використання аудіовізуальних засобів на уроках географії міст у середній школі, а також на розробку рекомендацій для оптимального використання цих засобів у викладанні географії міст у середній школі з метою покращення навчального процесу та підвищення якості географічної освіти.

Об'єктом дослідження є аудіовізуальні засоби навчання.

Предметом дослідження процес використання аудіовізуальних матеріалів у навчанні географії міст школярами середньої школи.

Завдання дослідження:

1. Аналіз літератури та педагогічного досвіду.
2. Вивчення особливостей аудіовізуальних засобів у середній школі.
3. Розробка методики використання аудіовізуальних засобів.

4. Порівняння результатів навчання з аудіовізуалізацією та без неї.
5. Формування загальних рекомендацій для вчителів та освітніх закладів, щодо оптимального використання аудіовізуальних засобів.

Основними *джерелами* для написання магістерської роботи були:

1. Використано поради побудування уроку з медіаосвітнім змістом за допомогою цифрових інструментів на Порталі медіаосвіти та медіаграмотності
URL: <https://medialiteracy.org.ua/yak-pobuduvaty-urok-z-mediaosvitnim-zmistom-za-dopomogoyu-tsyfrovyh-instrumentiv/>

2. Застосовано методику з використання інноваційних технологій на уроках географії, яка пропонується на сайті На Урок

URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-innovaciynih-tehnologiy-na-urokah-geografi-27862.html>

3. Проаналізовано потреби учнів на сайті НУШ

URL: <https://nus.org.ua/view/yak-zrozumity-chogo-potrebuye-uchenivstvo/>

4. Використано відео та аудіоматеріали з платформи YouTube

5. Створено фрагменти уроків з використанням аудіо та відео на сайті Quizizz

Структура магістерської роботи: робота викладена у трьох розділах. В першому розкрито термін геоурбаністики як науку та її роль у формуванні базових компетентностей учнів. Розглядається сутність та її вплив на освіту та розвиток учнів. Другий пункт аналізує місце геоурбаністики у навчальних програмах з географії для середньої школи. Зосереджено на важливості включення цієї теми для розвитку комплексного розуміння міського середовища. Третій аспект розділу розглядає різноманітні форми та методи викладання географії міст на середньошкільних уроках. Обговорено ефективні методології, спрямовані на забезпечення зрозумілості та зацікавленості учнів у вивченні міських просторів.

Другий розділ присвячений розгляду питань, пов'язані з аудіовізуальними засобами навчання географії. Зокрема, обговорено поняття цих засобів та їхню роль у навчальному процесі. Також розглянута класифікація аудіовізуальних

засобів, представлені джерела аудіо і відеоматеріалів для географічного навчання та висвітлені методи і прийоми їх використання на уроках.

У третьому розділі наведено методику формування учителем каталогу аудіо і відеоматеріалів для використання на уроках географії. Також розглянуто приклади успішного використання аудіо і відеоматеріалів під час вивчення міст України і світу. Надано поради щодо організації самостійної роботи учнів з відеоматеріалами для ефективного засвоєння навчального матеріалу. Наведено приклади проведення уроку з використанням аудіо та відео засобів на теми пов'язані з географією міст.

Загалом об'єм роботи 71 сторінок, список джерел інформації містить 28 позицій, робота доповнена 8 рисунками із них 3 фрагменти уроку, а також чотирма таблицями і.

РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ГЕОУРБАНІСТИКИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ

1.1. Геоурбаністика як наука, її роль для формування базових компетентностей учнів

Географія міст є важливою складовою географічної освіти, оскільки вона дозволяє учням розуміти складність сучасних міських середовищ, їх функціонування та взаємодію з природними та соціокультурними факторами. Однак, навчання цьому предмету може бути викликом для учителів та учнів через різноманіття матеріалу та необхідність поглибленого розуміння.

Перед розглядом ролі геоурбаністики у формуванні компетентностей учнів, варто розібратися у самому понятті геоурбаністики та її місці в системі географічних наук. Геоурбаністика є багатогранною галуззю, що поєднує в собі елементи географії, архітектури, економіки, соціології, екології та інших наук. Вона спрямована на дослідження міських територій, їхніх процесів та взаємодії між різними складовими міського середовища.

«Сучасна геоурбаністика виникла на основі географії міст. До середини ХХ століття об'єктом дослідження географії міст було місто, яке розглядалося як окреме утворення, без врахування приналежності до системи міських поселень. Геоурбаністика (від італ. urbanistica – наука планування міста) вивчає просторову організацію (планування), еволюцію та функціонування міських систем різного рівня на основі пришвидшення процесу урбанізації з характерним для нього зростанням потреб людини.

Зараз урбаністична складова займає важливе місце й у глобальних процесах мінливого сучасного світу, і в повсякденному житті кожної людини. Для того щоб краще зрозуміти тенденції розвитку процесів урбанізації, необхідно звернутися до джерел виникнення географії міст і геоурбаністики.

У залежності від того, як міста та урбанізація займали все вагомніше місце в житті суспільства, зростала увага до них у працях географів. Місто з різних сторін розглядалося у перших роботах географів античності при описі країн та

регіонів, але у ХІХ ст., а особливо у ХХ ст., географічне вивчення міст і процесу урбанізації стало самостійною та важливою галуззю, яка швидко розвивається.»[11]

Геоурбаністика поєднує в собі географію та урбаністику і вивчає різні аспекти міського життя: від дизайну міських площ до проблем транспорту та екології. Геоурбаністика включає в себе аналіз даних про місто, розробку карт та геоданих, що допомагає у плануванні міських територій.

Основна мета геоурбаністики - забезпечити ефективне використання міських ресурсів та створення комфортних умов для життя населення.

Однією з основних задач геоурбаністики є підвищення якості життя мешканців міст та інших населених пунктів, що досягається шляхом раціонального використання територій та розробки ефективних стратегій розвитку міст. Учні, які вивчають геоурбаністику, можуть зрозуміти важливість збереження довкілля та економічного розвитку міста.

«Метою навчальної дисципліни "Геоурбаністика" є розгляд просторової еволюції й особливостей прояву урбанізації в різних регіонах, формування у студентів їхнього сприйняття як особливих географічних об'єктів і процесів у країнах різного типу, а також розуміння тенденцій розвитку суспільства в сучасному високоурбанізованому середовищі. Досягнення цієї мети сприятиме підготовці фахівців географічних та інших спеціальностей для дослідницької та практичної роботи з проблем розвитку міст та їхніх мереж.» [9]

Крім того, геоурбаністика надає можливість учням розуміти взаємозв'язки між різними соціальними та економічними системами в місті. Вони можуть вивчити, як розвиток однієї сфери впливає на розвиток іншої. Наприклад, як розвиток транспортної інфраструктури може підвищити рівень економіки та життя мешканців.

Геоурбаністика має важливу роль у формуванні базових компетентностей учнів. Її роль у формуванні базових компетентностей учнів полягає в тому, що вона надає можливість учням розуміти та аналізувати географічні процеси, що відбуваються в містах та інших населених пунктах. оскільки ця наука досліджує

проблеми, пов'язані з містами та їх територіями, що дозволяє учням зрозуміти, яким чином розвивається міське середовище та як впливає на життя людей. Вона відіграє важливу роль у формуванні базових компетентностей учнів середньої школи. Вона допомагає розвивати широкий спектр навичок та знань, які є важливими для розуміння та взаємодії з сучасним міським середовищем. Розглянемо деякі з цих компетентностей:

Географічна компетентність. Вона включає знання про місцевість, її географічне положення, фізико-географічні особливості, кліматичні умови, а також знання про міську територію, її інфраструктуру та транспортну мережу.

Просторова компетентність. Учні вчаться аналізувати міські картографічні дані, розрізняти місцезнаходження та особливості різних міських районів, зрозуміти взаємозв'язки між географічними факторами та розвитком міста.

Розвиває критичне мислення учнів. Вони вчаться аналізувати та оцінювати різні аспекти міського життя, виявляти проблеми та можливості, аргументовано висловлювати свої думки та враховувати різні точки зору.

Оскільки геоурбаністика також вивчає вплив міста на природне середовище, учні розвивають екологічну грамотність. Вони розуміють важливість збереження природи в міських умовах та можливості зменшення негативного впливу міста на навколишнє середовище.

Вивчає проблеми містобудування та планування територій. Учні можуть досліджувати, як правильно розробляти містобудівні проекти, щоб забезпечити максимальну зручність та безпеку для мешканців та дозволяє зрозуміти, яким чином можна вдосконалити міське середовище.

Сприяє розвитку практичних навичок учнів. Вони можуть навчатися робити дослідження міського середовища, використовувати географічні інструменти та технології для аналізу даних та створення карт, а також розробляти проекти для вирішення конкретних міських проблем.

У підсумку, геоурбаністика грає важливу роль у розвитку різних компетентностей учнів, що є важливими для їхнього подальшого особистісного та професійного зростання. Вона дозволяє учням здобувати знання та навички,

які є актуальними у сучасному міському світі. Компетентність у геоурбаністиці допомагає учням краще розуміти та аналізувати зміни, які відбуваються в містах, та брати активну участь у формуванні майбутнього міського середовища.

Геоурбаністика надає учням можливість краще розуміти та взаємодіяти зі складними аспектами міського життя, що має важливе значення для їхнього освітнього розвитку та підготовки до майбутнього.

1.2. Місце геоурбаністики у навчальних програмах з географії у середній школі

Основною метою вивчення геоурбаністики у школі є формування в учнів уявлення про міське середовище як складну систему, яка включає в себе географічні, екологічні, соціальні та економічні аспекти. Учні повинні розуміти взаємозв'язок між цими аспектами та вміти аналізувати їх вплив на життя людей у місті.

Геоурбаністика є важливою темою в сучасному світі, оскільки вона займається розвитком і плануванням міст та населених пунктів, зокрема розробкою міських територій, що допомагає вирішувати величезний ряд проблем, що виникають у міському середовищі.

Місце геоурбаністики у навчальних програмах з географії у середній школі є важливим, оскільки ця тема відображає взаємодію між людиною та середовищем, а також розумінням того, як людина впливає на природу та як природа впливає на життя людини.

При вивченні геоурбаністики учні повинні розуміти, що міське середовище є складною системою, яка включає в себе різні елементи, такі як житлові райони, промислові зони, транспортні мережі, зелені насадження, культурні та соціальні об'єкти. Учні повинні знати, як взаємодіють ці елементи та як вони впливають на здоров'я людей та на довкілля.

Зокрема, представлено теми, що пов'язані з геоурбаністикою. Таблиця містить назви тем, а також відповідні класи, в яких вони вивчаються. Розглянемо деякі з них в Табл. 1.1. та визначимо, до якого класу належить кожна тема:

Програми з географії, що стосуються теми міст в 6-11 класах

Розділ	Тема	Зміст
6 клас		
«РОЗДІЛ III. Оболонки Землі	Тема 2. Атмосфера	Громадянська відповідальність. Наводить приклади подолання спільними зусиллями громади (жителів вулиці, села, міста) наслідків стихійних атмосферних явищ і процесів.
8 клас		
Розділ I. Географічна карта та робота з нею	Тема 2. Топографічні карти	Читання та практичне використання топографічних карт. Плани міст, схеми руху транспорту.
Розділ IV. Населення України та світу	Тема 2. Розселення	Діяльнісний компонент: визначає показники урбанізованості території; показує на карті і називає регіони світу, країни, області в Україні з найбільшою і найменшою густиною населення та рівнем урбанізації, найбільші агломерації, світові міста, найбільші міста в Україні; знаходить у різних джерелах інформацію, що характеризує особливості розселення населення в світі й окремих країнах, Україні та окремих її областях; розрізняє міські і сільські населені пункти, типи міст за людністю і функціями, місто, агломерація, мегаполіс й мегалополіс, темп і рівень урбанізації; порівнює рівень і темпи урбанізації в Україні і світі. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Міські агломерації. Мегаполіси, мегалополіс. Світові міста. Відмінності в рівнях і темпах урбанізації в Україні і світі.
9 клас		

Розділ III. Вторинний сектор господарства	Тема 4. Виробництво машин та устаткування	Підприємливість та фінансова грамотність Оцінює переваги розташування окремих підприємств машинобудування у малих містах, селищах.
Розділ III. Вторинний сектор господарства	Тема 5. Виробництво тканин, одягу, взуття	Дослідження Малі і середні міста України – центри швейного виробництва
Розділ III. Вторинний сектор господарства	Тема 6. Виробництво харчових продуктів, напоїв	Знаннєвий компонент: називає складові харчової промисловості; наводить приклади традиційних виробництв харчових продуктів різних країн світу; розуміє вплив спеціалізації сільського господарства, споживчого чинника та ТНК на розвиток харчової промисловості; пояснює розміщення в Україні підприємств харчової промисловості у малих містах, селищах міського типу і великих селах; знає права споживача на якісні товари і послуги.
10 клас		
Розділ I. ЄВРОПА	Тема 2. Країни Європи	Показує на карті найбільші міста країн, світові міста, промислові райони, найбільші морські порти, аеропорти, фінансові та туристичні центри країн Орієнтовні теми для досліджень (за вибором учня/учениці) 1. Лондон, Берлін, Париж, Київ: схожість і відмінність сучасного розвитку міст. 2. Кластери в Італії як домінуюча форма організації виробництва товарів і послуг.
Розділ II. АЗІЯ	Тема 1. Загальна характеристика Азії	Світові міста в Азії (Гонконг/Сянган, Сінгапур, Токіо, Шанхай, Дубай, Пекін, Мумбай, Сеул, Нью-Делі, Стамбул, Бангкок); • мегаполіси (Токайдо в Японії, Дельта річки Янцзи, Гонконг/Сянган – Гуанчжоу в Китаї);

		<ul style="list-style-type: none"> • найбільші морські порти (Сінгапур, Нінбо-Чжоушань, Шанхай, Гонконг/Сянган, Пусан, Нагоя, Осака, Токіо, Гаосюн, Мумбай); • аеропорти-хаби міст Пекін, Токіо, Гонконг/Сянган, Джакарта, Дубай, Бангкок, Сінгапур, Гуанчжоу, Шанхай, Стамбул; • найбільші фінансові центри Азії (Сінгапур, Гонконг/Сянган, Токіо, Сеул, Дубай, Шанхай). <p>Світові міста, міські агломерації в Азії, мегаполіси Японії та Китаю.</p>
Розділ II. АЗІЯ	Тема 2. Країни Азії	Показує на карті найбільші міста країн, світові міста, промислові райони, технополіси, найбільші морські порти, аеропорти, фінансові й туристичні центри країн;
Розділ III. ОКЕАНІЯ	Тема 1. Австралія	світові міста в Австралії (Сідней, Мельбурн).
Розділ IV. АМЕРИКА	Тема 1. Загальна характеристика Америки	<p>Найбільші морські порти (Лос-Анджелес, Ванкувер, Нью-Йорк, Філадельфія, Саванна, Колон, Сантус); аеропорти-хаби (Атланта, О'Хара в Чикаго, ЛосАнджелес, Даллас);</p> <ul style="list-style-type: none"> • найбільші фінансові центри Америки (Нью-Йорк, Вашингтон, Сан-Франциско, Бостон, Торонто, Чикаго); • світові міста в Америці (Нью-Йорк, Чикаго, Торонто, Сан-Паулу, ЛосАнджелес, Мехіко, Буенос-Айрес, Сан Франциско, Вашингтон, Монреаль). <p>Пояснює розміщення основних промислових районів і центрів, світових міст у регіоні;</p>
Розділ IV. АМЕРИКА	Тема 2. Країни Америки	Показує на карті найбільші міста, світові міста, промислові райони, технополіси, найбільші аеропорти, морські порти, фінансові центри та туристичні райони країн;

Розділ V. АФРИКА	Тема 1. Загальна характеристика Африки	Світові міста в Африці (Йоганнесбург, Каїр, Кейптаун, Дакар, Лагос, Найробі). Пояснює особливості кордонів, розміщення населення, центрів переробної промисловості, районів товарного сільського господарства, портів, світових міст.
Розділ V. АФРИКА	Тема 2. Країни Африки	показує на карті найбільші міста країн, світові міста, промислові райони, найбільші морські порти, аеропорти, фінансові й туристичні центри країн
11 клас		
Розділ I. Топографія та картографія	Тема 1. Топографія	читає топографічні карти, плани міст, схеми руху транспорту; Читання схем руху транспорту свого міста (обласного центру)
Розділ IV. Суспільна географія України	Тема 2. Населення України	розрізняє якість життя у великих і малих, монофункціональних і багатофункціональних містах» [17, 18]

У 6 класі учні вивчають тему "Атмосфера". У розділі "Громадянська відповідальність" учні розглядають приклади того, як громади міст можуть спільно працювати для подолання наслідків стихійних атмосферних явищ, таких як урагани, повені чи сильні вітри. Це включає розробку планів евакуації, захисних споруд, систем попередження та навчання населення. Учні також аналізують географічний контекст, розуміючи, як розташування та інфраструктура міст впливають на їхню здатність подолати наслідки стихійних явищ.

У 8 класі учні вивчають тему «Розселення», фокусуючись на урбанізації та географічних аспектах. Вони аналізують розміщення населення, класифікують міста за різними критеріями, досліджують міські агломерації та вивчають рівні урбанізації в Україні та за кордоном. Це дозволяє їм зрозуміти, як географічні та соціокультурні фактори впливають на розподіл населення та розвиток міст.

У 9 класі, вивчаючи тему "Виробництво харчових продуктів, напоїв", учні також можуть розглядати важливість міст у цьому контексті. Наприклад, аналізуючи розміщення підприємств харчової промисловості в Україні, вони можуть обговорити, чому багато з них розташовані у малих містах, селищах міського типу чи великих селах. Це може бути пов'язано з наявністю робочої сили, доступністю сировини або інфраструктурою міст.

У 10 класі вивчається тема "Загальна характеристика Азії". Учні досліджують світові міста в Азії, зокрема Гонконг/Сянган, Сінгапур, Токіо, Шанхай, Дубай, Пекін, Мумбай, Сеул, Нью-Делі, Стамбул, Бангкок. Вони також вивчають мегаполіси, зокрема Токайдо в Японії та Дельта річки Янцзи в Китаї. У рамках теми аналізується роль найбільших морських портів, таких як Сінгапур, Нінбо-Чжоушань, Шанхай, Гонконг/Сянган, Пусан, Нагоя, Осака, Токіо, Гаосюн, Мумбай. Учні також вивчають аеропорти-хаби у містах Пекін, Токіо, Гонконг/Сянган, Джакарта, Дубай, Бангкок, Сінгапур, Гуанчжоу, Шанхай, Стамбул. Додатково, розглядаються найбільші фінансові центри Азії, такі як Сінгапур, Гонконг/Сянган, Токіо, Сеул, Дубай, Шанхай. Вивчення цієї теми надає учням уявлення про міську структуру та економічний вплив міст в сучасному азійському контексті.

У 11 класі вивчається тема "Населення України" Великі та малі міста: Учні аналізують та розрізняють якість життя великих та малих міст. Розглядаються фактори, такі як доступність інфраструктури, робочі можливості, культурні та освітні заклади. Монофункціональні та багатофункціональні міста: Досліджується вплив функціональності міста на якість життя. Міста, які забезпечують лише одну функцію, порівнюються із містами, що виконують різноманітні ролі.

Вивчення проблем міст дозволяє учням зрозуміти складність і множинність факторів, які впливають на життя міста та розвиток його інфраструктури.

Аналізуючи цю таблицю, можна визначити кілька ключових аспектів:

1. Таблиця відображає різноманітні аспекти міської географії, охоплюючи економіку, екологію, культуру, технології, соціальні питання та інші. Такий широкий спектр тем свідчить про комплексний підхід до вивчення міст як складних соціально-географічних систем.

2. Теми в таблиці розподілені відповідно до рівнів класів, що може дозволити поетапне вивчення різних аспектів міської географії від молодших до старших класів. Це сприяє поступовому засвоєнню знань учнями на різних етапах їхньої освіти.

3. Теми враховують різні аспекти міст, включаючи економічні, соціальні, культурні, екологічні та інші. Такий комплексний підхід дозволяє учням глибоко розуміти міські явища та їх взаємозв'язки, розвиваючи комплексну картину міського середовища.

4. Важливо відзначити, що конкретний навчальний план може визначати, які саме теми вивчаються в рамках української навчальної програми, тому для точної інформації слід звертатися до офіційних документів та програм відповідного освітнього закладу.

У цьому розділі було розглянуто важливість включення геоурбаністики у навчальних програмах з географії у середній школі та можливість долучитися учням до розуміння та взаємодії з сучасним міським середовищем, що є важливим для їхнього освітнього та професійного розвитку.

1.3.Форми і методи викладання географії міст у середній школі

Вивчення географії міст у середній школі є важливою частиною освітньої програми, оскільки ця галузь надає учням можливість розуміти складні аспекти міського життя та вивчати взаємодію міста з навколишнім середовищем. У цьому розділі ми розглянемо різні форми і методи викладання географії міст, які допомагають зробити навчальний процес більш цікавим і ефективним.

Викладання географії міст у середній школі може бути різноманітним і включати різні форми та методи. Нижче розглянуті деякі з них:

Лекції є традиційною формою викладання географії, де вчитель передає знання учням через усне викладання. Ця форма може бути корисною для подачі базової інформації та загального введення в тему. Метод лекції включає в себе ефективне поєднання усної експозиції вчителя та використання візуальних засобів, таких як слайди, картини, графіки, відео. Цей підхід дозволяє структурувати матеріал, роблячи його більш доступним та цікавим для учнів. Аудіовізуальні засоби допомагають візуалізувати географічні аспекти міст, надають можливість аналізу картографічних даних та надають конкретні приклади. Лекції із застосуванням аудіовізуальних засобів сприяють засвоєнню та розумінню інформації, а також розвивають увагу та аналітичні навички учнів.

Групова робота дозволяє учням спільно працювати над завданнями та проектами. Вони можуть досліджувати конкретні міські аспекти, обговорюванню ідеї та розв'язуванню завдань в групах. Це сприяє розвитку співпраці, комунікаційних навичок та аналітичного мислення. Застосування аудіовізуальних засобів, таких як відео та картографічні матеріали, допомагає візуалізувати інформацію та зробити урок більш цікавим і пізнавальним. Учні активно взаємодіють, обговорюють та діляться знаннями, що сприяє кращому розумінню теми та розвитку комунікативних навичок.

Вивчення географії міст може включати практичні заняття на вулиці, де учні мають можливість вивчати місцевість та виконувати завдання в реальному міському середовищі. Це може включати польові дослідження, складання карт, анкетування місцевих жителів та інші практичні активності. [20]

Сучасні технології, такі як комп'ютери, планшети та інтернет, можуть бути використані для вивчення географії міст. Учні можуть досліджувати інтерактивні карти, використовувати географічні інформаційні системи (ГІС), досліджувати бази даних та веб-ресурси, що містять інформацію про міські простори.

«Інтерактивні уроки є ефективним способом викладання географії міст. Вони включають в себе використання вправ, дискусій, групової роботи та інтерактивних карт, що дозволяє учням активно взаємодіяти з матеріалом та один з одним. На таких уроках учні можуть досліджувати конкретні міські приклади, вирішувати завдання та обговорювати питання, що стосуються міст.»[16]

Використання аудіовізуальних засобів, таких як відео- та аудіоматеріали, картини, діаграми та ілюстрації, може значно покращити розуміння та сприйняття інформації про міста. Учні можуть переглядати відеоролики про конкретні місця, слухати аудіо інтерв'ю з експертами та дослідниками міської географії, а також розглядати візуальні матеріали для кращого уявлення про міські особливості.

Польові дослідження дозволяють учням вивчати міську місцевість на практиці. Вони можуть відвідувати різні місця в місті, проводити анкетування місцевих жителів, збирати дані та робити спостереження. Цей метод надає учням можливість застосовувати знання та навички в реальних ситуаціях.

Сучасні технології, такі як географічні інформаційні системи (ГІС), додатки для мобільних пристроїв та веб-ресурси, можуть бути потужними інструментами для вивчення географії міст. Вони дозволяють створювати інтерактивні карти, аналізувати географічні дані та візуалізувати інформацію.

Проектна діяльність дозволяє учням застосовувати свої знання та навички для розв'язання конкретних завдань та проблем. Вони можуть працювати над проектами, пов'язаними з міським плануванням, розвитком інфраструктури, охороною навколишнього середовища тощо, що розвиває їхні аналітичні та творчі здібності.

Форми і методи викладання географії міст у середній школі різноманітні та можуть бути адаптовані до потреб учнів та освітнього процесу. Вони роблять навчання цікавим та практичним, допомагаючи учням краще розуміти та аналізувати міські проблеми та особливості.

Проектна діяльність дозволяє учням самостійно працювати над конкретними завданнями та проектами, пов'язаними з географією міст. Вони можуть розробляти проекти щодо міського планування, досліджувати міські проблеми та пропонувати рішення.

Дискусії та дебати можуть бути корисними для аналізу різних точок зору щодо міських питань. Учні можуть обговорювати теми, такі як розвиток міста, екологічні проблеми та соціокультурні аспекти міського життя. Це сприяє розвитку критичного мислення та аргументації.

Метод презентації передбачає використання слайдів, фотографій, відео та аудіо записів для демонстрації певних географічних процесів та явищ. Також можна використовувати інтерактивні дошки та проектори для розповіді про географічні об'єкти.

Метод діалогу та обговорення. Учитель може використовувати відеоролики та аудіозаписи, щоб сприяти дискусії між учнями про географічні питання та явища. Метод діалогу та обговорення передбачає активну участь учнів у процесі вивчення матеріалу, де вони можуть висловлювати свої думки та погляди на проблеми, що вивчаються. Учителі повинні створювати комфортну атмосферу на уроках, де учні відчувають свою важливість та можливість бути чутих.

Аудіовізуальні засоби можуть допомогти учителям показати різноманітні ілюстрації та відеоматеріали про об'єкти географії. Наприклад, під час вивчення теми про річки, учителі можуть використовувати відеоматеріали, де показуються різні фото та відео про течії річок, їх властивості, використання та вплив на навколишнє середовище. Аудіовізуальні засоби, такі як картинки, відео та аудіо матеріали, можуть допомогти вчителю створити реалістичну гру, яка б залучила увагу учнів та збільшила їхній інтерес до вивчення географії. Використання комп'ютерів та мультимедійних пристроїв дозволяє вчителю створювати динамічні та захоплюючі уроки, що допомагає візуалізувати інформацію.

«Однією з форм застосування аудіовізуальних засобів на уроках географії є використання інтерактивної дошки. Інтерактивна дошка дозволяє учням брати

участь у процесі викладання матеріалу, знаходити нові рішення та діяти в реальному часі. Це допомагає збільшити мотивацію учнів до навчання та підвищити їхню активність на уроках.

Ще один метод - це метод географічної гри. Використання ігор та симуляцій може сприяти підвищенню інтересу учнів до вивчення географії. Географічні ігри можуть бути в формі настільних ігор, комп'ютерних ігор та ігор на вулиці. При використанні цього методу викладання, учні можуть створювати карту світу, проводити географічні дослідження, розв'язувати географічні кросворди та головоломки, а також брати участь у різних іграх, які допомагають усвідомити важливість різних географічних факторів.» [23]

Основна перевага методу географічної гри полягає у тому, що він сприяє розвитку критичного мислення та збільшує інтерес до вивчення географії. Учні отримують практичні навички та знання, що допоможуть їм у реальному житті.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

2.1. Поняття аудіовізуальних засобів

Аудіовізуальні засоби - це термін, який стосується використання компонентів зображення, а також звуку. Отже, ці два компоненти будуть оброблятися одночасно, щоб бути представленими у презентації, що у програмі відповідно до потреб. За допомогою аудіовізуальних засобів можна сподіватися, що донесення інформації буде більш зрозумілим і цікавим.

Крім того, процес донесення інформації, як правило, здійснюється шляхом появи на екрані проектора, підключеного до персонального пристрою, наприклад, ноутбука або смартфона.

«Аудіовізуальні засоби- це один з видів медіа, в якому присутні елементи зображення та звуку. До переваг цього виду медіа, безумовно, можна віднести більшу комунікативність, адже результат можна побачити візуально і почути на слух.

Крім того, аудіовізуальні медіа самі по собі можуть виступати інструментом, який часто використовується для передачі інформації, знань, ідей та думок, викладених у вигляді письмових презентацій у навчанні, на лекціях, у школах, а також в офісному світі.

Тим часом, аудіовізуальні медіа - це медіа, які мають як звукові елементи, так і елементи зображення. Цей тип медіа має кращі можливості, оскільки, як пояснювалося вище, він включає в себе обидва типи аудіальних або слухових і візуальних або зорових медіа.

Аудіовізуальні медіа - це аудіо-візуальні засоби, тобто матеріали або інструменти, що використовуються в умовах або ситуаціях навчання, щоб допомогти письмовому та усному мовленню в передачі знань, ідей та поглядів.

Інше значення аудіовізуальних засобів - це набір інструментів, які можуть проектувати рухомі зображення та звук. Поєднання зображень і звуків також формує символ, який є таким самим, як і оригінальний об'єкт. Інструменти, що

входять до категорії аудіовізуальних медіа, - це відео VCD, телебачення, звук, а також кіно.

У сучасній методиці прийнято розмежовувати аудіовізуальні засоби навчання (посібники для занять) і технічні засоби навчання (технічні пристосування для демонстрації посібників).

До апаратури відносяться кіно-, діа- і графопроектори, електропрогравачі, радіоприймачі, магнітофони, телевізори, відеоманітофони та відеопрогравачі, шкільні радіовузли, теле- та відеостудії. Особливу групу складають лінгафонні пристрої (мовні лабораторії), а також навчальні машини і комп'ютери.

Види аудіовізуальних медіа, які необхідно розуміти, зокрема:

1. Чистий аудіовізуальний

Чистий аудіовізуальний або, як його часто називають, рухомий аудіовізуальний - це медіа, які можуть відображати звукові елементи, а також рухомі зображення, звукові елементи або елементи зображень, що походять від джерела.

1) Звукові фільми. Фільм або те, що часто називають живим зображенням. Це зображення кадрів, які механічно проектується один за одним через об'єктив проектора. Таким чином, пізніше воно буде виглядати живим і рухомих на екрані. Фільми зазвичай використовуються в освітніх, розважальних та документальних цілях. Однак фільми також можуть представляти та описувати різні види складних концепцій, ідей, інформації та процесів, якщо того потребує тема уроку.» [23]

Існує багато типів і форм медіа, які добре відомі сьогодні, від простих до високотехнологічних, від найпростіших і природно існуючих до медіа, які фахівці повинні створювати самостійно.

На відміну від газет чи журналів, аудіовізуальні медіа мають свої особливості, де донесення інформації відбувається за допомогою аудіо або динаміків. Водночас, щоб прояснити цю інформацію, необхідно включити допоміжні зображення. Характеристики аудіовізуальних засобів є наступними:

- **Звукова компонента:** Може включати музику, мовлення, звуки навколишнього середовища. Звук грає важливу роль у створенні атмосфери та передачі інформації. Якщо відео містить голосовий коментар чи мовлення, якість голосу та зрозумілість мовлення стають ключовими аспектами. Чіткість, плавність та належна інтонація грають важливу роль у засвоєнні інформації. Аудіовізуальні засоби можуть включати різноманітні звукові ефекти, такі як музика, звукові сигнали, фоновий звук тощо. Ці ефекти можуть доповнювати візуальну інформацію та створювати атмосферу.

- **Візуальна компонента:** включає в себе самі зображення, графіку, анімацію та будь-які візуальні елементи, які використовуються для передачі інформації і роблять його більш доступним. Графіка повинна бути якісною, чіткою та зрозумілою. Вибір кольорів грає важливу роль у візуальному враженні. Вірно підібрані кольори можуть створювати атмосферу, виділяти ключові елементи та підсилювати сприйняття. Використання правильних шрифтів і розмірів тексту є важливим для забезпечення читабельності та передачі інформації текстового характеру.

- **Інтерактивність:** Засоби можуть бути інтерактивними, дозволяючи аудиторії взаємодіяти з контентом, наприклад, через тести, опитування або інші елементи. Інтерактивність у контексті аудіовізуальних засобів вказує на можливість споживача взаємодіяти або впливати на вміст чи його хід. Голосове Керування дозволяє голосом керувати функціями відтворення чи вибору опцій. Гіперпосилання для переходу на додаткову інформацію чи ресурси за допомогою кліків чи дотиків. Можливість глядачів ділитися враженнями та обговорювати контент у реальному часі. Можливість спільного створення вмісту або взаємодії в мережевому середовищі. Використання рухів пальців для контролю над вмістом. Розпізнавання жестів за допомогою системи, які інтерпретують жести глядача для взаємодії. Інтерактивність розширює можливості взаємодії глядачів із контентом, сприяє залученню учнів та зацікавленню.

- **Простота сприйняття** в аудіовізуальних засобах, які можуть оптимізуватися для легкого сприйняття інформації, використовуючи прості

елементи та структури, що вказує на легкість розуміння та сприйняття інформації учнями без надмірного напруження чи плутанини. Це сприяє більшому залученню аудиторії, особливо в ситуаціях, коли важлива широка доступність інформації та зручність сприйняття для учнів з різним рівнем знань.

- Кольори та візуальний стиль в аудіовізуальних засобах грають ключову роль у створенні певного настрою та емоційного відгуку у глядачів. Вибір конкретних кольорів може впливати на емоційний стан аудиторії, створюючи відчуття тепла, спокою, енергії чи напруження. Візуальний стиль, такий як графічні ефекти, тип графіка та загальний дизайн, також впливає на враження від контенту. Естетично приємний та збалансований візуальний вигляд може зробити інформацію більш привабливою та легко усвідомлюваною для учнів.

«Функції аудіовізуального мистецтва:

1. Соціальна функція.

Аудіовізуальні медіа можуть функціонувати для передачі інформації в різних галузях, а також концепцій для всіх, щоб вони могли розширити свої асоціації. Ці медіа також можуть допомогти комусь у їхніх зусиллях досягти розуміння інших людей або звичаїв.

2. Освітня функція.

Освітня функція полягає в тому, що медіа надають значущий досвід і розширюють знання для кожного. Крім того, аудіовізуальні медіа можна використовувати як засіб передачі цінностей, що допомагає критично мислити.

3. Культурні функції.

За допомогою аудіовізуальних медіа різні елементи, особливо у сфері культури та мистецтва в суспільстві, можуть передаватися з покоління в покоління. Крім того, ці медіа можуть також надавати огляд змін у людському житті.

4. Економічна функція.

За допомогою аудіовізуальних засобів можна досягати цілей більш ефективно. Це пов'язано з тим, що доставка матеріалу або інформації може бути

здійснена з мінімальними зусиллями, витратами і часом. Однак це не знижує ефективності досягнення цілей.

Особливості аудіовізуальних матеріалів.

На відміну від газет чи журналів, аудіовізуальні медіа мають свої особливості, де донесення інформації відбувається за допомогою аудіо або динаміків. Водночас, щоб прояснити цю інформацію, необхідно включити допоміжні зображення. Звідси видно, що деякі з характеристик аудіовізуальних засобів є наступними:

- Презентація має лінійний характер.
- Представлена у спосіб, заздалегідь визначений вчителем.
- Представлення реальних або абстрактних ідей.
- Представляє візуальні образи, які є динамічними або постійно змінюються та рухаються.» [2]

Технічні засоби навчання розрізняють: за особливостями використовуваного матеріалу (словесний, образотворчий, конкретні мовні одиниці та схематичний показ); за видом сприйняття (зорові, слухові, наочно-слухові, аудіо, візуальні та аудіовізуальні); за способом передачі матеріалу (за допомогою технічної апаратури чи без неї — традиційним способом; в статиці чи динаміці; готові таблиці та матеріали для їх складання; картини, моделі, кінокадри, плівки); за організаційними формами роботи з ними (фронтальна — на основі демонстраційних засобів та індивідуальна — на основі розданого учням образотворчого матеріалу).

«Екранні засоби. До них належать транспаранти, діапозитиви, діафільми, дидактичні матеріали для епіпроекції.

Транспарант є екранним засобом зорової наочності, ефективним завдяки своїм високим демонстраційним властивостям: фронтальності, контрастності, яскравості тощо. Інформацію з екрана учні розглядають емоційно, що сприяє зосередженню їх уваги на об'єктах вивчення, а це важливо для інтенсифікації, підвищення ефективності навчального процесу.

Аудіовізуальні засоби освіти у географії на сучасному етапі включають в себе:

1. фонограми: всі види фонограм, фонотестів, фонозапису текстів, оповідань, аудіоуроків і аудіолекцій.

2. відеопродукція: відеофрагменти, відеоуроки, відеофільми, відеолекції, тематичні слайди і транспаранти.

3. комп'ютерні навчальні посібники: електронні підручники, самовчителі, посібники, довідники, словники, прикладні навчальні, контролюючі програми, тести та навчальні ігри.

4. інтернет: мережеві бази даних, відеоконференції, відеотрансляції, віртуальні семінари, телеконференції на спеціальних тематичних форумах, телекомунікаційні проекти.» [3]

Психологічні аспекти включають в себе вміння поєднувати розум і почуття, дидактичні - глобалізацію навчального матеріалу, а артистичні - вивчення нових глобальних тем в умовах сучасного обладнання, використання відеоматеріалів та реалістичних ігор.

Артистичні методи навчання, або мистецькі засоби, представляють собою особливий вид звільняючого стимулюючого дидактизованого мистецтва, яке не є лише ілюстрацією змісту, але і взаємодіє з ним, тому артистичні методи можна віднести до способу "візуалізації інформації".

2.2. Класифікації аудіовізуальних засобів навчання

Використання аудіовізуальних засобів навчання сприяє реалізації наступних дидактичних принципів: принцип цілеспрямованості; принцип зв'язку з життям; принцип наочності; позитивний емоційний фон педагогічного процесу.

«Поділяються на (за класифікацією М. Ляховицького):

- візуальні засоби - малюнки, таблиці, схеми, репродукції з творів живопису, транспаранти, діафільми, діапозитиви;

- аудитивні засоби - грамзапис, магнітозапис, радіопередачі;

- власне аудіовізуальні засоби - кіно-, теле- і діафільми зі звуковим супроводом.

Інша класифікація аудіовізуальних засобів включає екранні, звукові і екранно-звукові засоби.

Аудіовізуальні засоби навчання можуть бути:

1) навчальними, спеціально призначеними для занять мовою і містять методично оброблений навчальний матеріал (наочні посібники);

2) навчальними, створеними для занять з інших дисциплін, але залучаються в якості навчальних матеріалів з мови (засоби наочності);

3) природними засобами масової комунікації, що включаються в навчальний процес.

Дидактичні особливості аудіовізуальних засобів навчання:

- висока інформаційна насиченість;
- раціоналізація підношення навчальної інформації;
- показ досліджуваних явищ у розвитку, динаміці;
- реальність відображення дійсності.» [23]

Аудіовізуальні засоби навчання є ефективним джерелом підвищення якості навчання завдяки яскравості, виразності та інформативною цінності зорово-слухових образів, що відтворюють ситуації спілкування і навколишню дійсність. Згідно з Рис.2.1. поділяються на наступні:

Рис. 2.1. Аудіовізуальні засоби за органами сприйняття

1. Аудіальні засоби сприйняття:

1) Аудіозаписи: Це може включати лекції, аудіокниги, радіопередачі, подкасти, музику та інші аудіотекстові матеріали. Вони призначені для сприйняття за допомогою слухового аналізатора.

2) Голосові інструкції та аудіопрезентації: Засоби, які передають інформацію в усній формі. Це може бути голосовий супровід у відео, аудіоподорожі, віртуальні асистенти та інше.

2. Візуальні засоби сприйняття:

1) Графіка та діаграми: Інформація представлена у вигляді зображень, схем, графіків, що полегшує її розуміння за допомогою зорового контакту.

2) Картинки та фотографії: Засоби, які використовуються для візуального подання об'єктів, місць, явищ тощо.

3) Відеоматеріали: Включають в себе відеофільми, документальні стрічки, навчальні відеоролики. Ці матеріали комбінують візуальні та аудіальні аспекти.

3. Аудіовізуальні засоби сприйняття:

1) Презентації та слайди з аудіосупроводом: Включають в себе текст, зображення та голосовий супровід для кращого розуміння інформації.

2) Мультимедійні інтерактивні симуляції: Засоби, що поєднують аудіо та візуальні елементи для створення взаємодії та динаміки.

3) Віртуальна реальність (VR) та розширена реальність (AR): Використовуються для створення часткового або повного занурення у віртуальний світ, це навчальний досвід, де об'єкти взаємодіють з реальним оточенням.

Наприклад, при застосуванні звукових кінофільмів, телепередач, відеозаписів - у створенні звукоглядацького образу беруть зображення, яке звучить і написане слово, музика, шуми, а часто і колір. Синтез цих виразних можливостей робить їх особливо сильним засобом навчання і виховання. При цьому на заняттях успішно реалізуються дидактичний принцип наочності, можливість індивідуалізації навчання і одночасно масового охоплення учнів, посилюється мотиваційна сторона занять.

Переваги фільму як засобу навчання, а саме:

- Фільм може описувати процес, наприклад, процес формування навичок роботи руками тощо.
- Може створити враження простору і часу.
- Отриманий звук може привнести реальність в зображення в чистій формі вираження.
- Може передати голос експерта і побачити його роботу.
- За допомогою кольору, фільм зможе додати реальності об'єкту, що відображається.
- Може описувати наукову теорію, а також анімацію.

Крім переваг, фільм також має ряд недоліків, серед яких:

- Фільми зі звуком можуть перемижатися титрами, які вимовляються під час відтворення фільму, зупиняючи відтворення, що відволікатиме увагу аудиторії.

- Учні не зможуть належним чином стежити за розвитком подій, якщо фільм буде відтворюватися занадто швидко.

2) Відео як аудіовізуальний засіб, що представляє рух, стає все більш популярним у суспільстві. Повідомлення, що передається, може бути фактичним або вигаданим, воно також може бути інформативним, освітнім або навчальним. У сфері освіти, як правило, більшість кіно та його завдання можна замінити відеороликами.

Однак це не означає, що відео може замінити фільм. Відео - це різновид аудіовізуальних медіа, відмінний від кіно, який широко використовується в навчальних цілях.

3) Телебачення є засобом, який передає навчальні повідомлення аудіовізуально, тобто супроводжується елементами руху. Якщо розглядати телебачення в його розумінні, то воно походить від двох слів, а саме: tele (грецьке), що означає далеко, і vision (латинське), що означає бачення.

Тим часом в англійській мові телебачення означає "бачити далеко". Слово "бачити далеко" означає, що зображення, створене в одному місці, можна побачити в іншому за допомогою приймального пристрою, який називається телевізійним монітором або телевізором.

Телебачення - це електронне обладнання, яке, по суті, є тим самим, що й рухоме або живе зображення, яке складається із зображення і звуку. Таким чином, телебачення виконує роль живої картини або радіо, яке може показувати зображення, які можна побачити, і виробляти звук, який можна почути в той же час.

Крім того, телебачення як інститут мовлення також широко використовується в освітніх і навчальних цілях. Існує багато телевізійних передач, які спеціально обговорюють та інформують про освітні та навчальні матеріали. Зазвичай такі передачі називають освітнім телебаченням.

2. Нечистий аудіовізуальний матеріал.

Нечистий аудіовізуальний матеріал - це медіа, що містить елементи звуку та зображення, які надходять з різних джерел. Нечисті аудіовізуальні матеріали

часто називають тихими аудіовізуальними матеріалами плюс звук, тобто медіа, які представляють тихі звуки та зображення, як, наприклад, такі:

1) Звуковий слайд або звуковий кадр фільму.

Слайди або так звані кінострічки, доповнені звуком, не є повноцінними аудіовізуальними інструментами. Тому що звук і зображення знаходяться в різних місцях. Тому ці слайди або кінострічки входять до складу аудіовізуальних засобів або німих візуальних засобів плюс звук. Поєднання слайдів і звукової стрічки є найпростішим типом мультимедійної системи.

Комбіновані навчальні матеріали зі слайдів і аудіозаписів можна використовувати в різних місцях і для різних навчальних цілей, використовуючи зображення для інформування або заохочення емоційної реакції.

Звукові слайди - це інновація в навчанні, яку можна використовувати як навчальні медіа, а також вони більш ефективно допомагають учням зрозуміти абстрактні поняття, щоб вони стали більш конкретними. [2]

Переваги аудіовізуальних засобів:

Переваги, які можна отримати від використання аудіовізуальних засобів, можна відчувати в різних формах діяльності, зокрема

1. Підвищення цікавості або допитливості.

Цей аудіовізуальний засіб може викликати цікавість або допитливість завдяки привабливому візуальному вигляду і супроводу аудіо. Таким чином, діти будуть зацікавлені у змісті, що передається в медіа.

2. Не нудно.

Аудіовізуальні медіа не є нудними, тому що вони дуже різноманітні при використанні в навчанні. Як ми вже знаємо з поняття аудіовізуального, а саме поєднання аудіальних та візуальних медіа. Поєднання цих двох медіа може створювати різні типи вражень у процесі навчання.

3. Полегшення подачі матеріалу.

Аудіовізуальні засоби можуть полегшити подачу матеріалу. Тому що саме цей засіб може привернути увагу учнів та студентів. Таким чином, діти не помиляться, знаючи зміст матеріалу, і його буде легко зрозуміти.

4. Забезпечення розуміння.

Цей аудіовізуальний засіб може гарантувати, що інформація, отримана дітьми, може бути передана належним чином. Завдяки тому, що аудіо-візуальні засоби є одночасно аудіальними та візуальними, трансляція може сприяти швидшому засвоєнню інформації учнями.

Останнім часом перевагу надають динамічним засобам унаочнення, які, порівняно із статичними, стимулюють творче мислення учнів. Чуттєві образи, що послідовно змінюються і наочно відображають логіку розумових дій, полегшують першу фазу засвоєння навчального матеріалу. Головна перевага динамічних засобів унаочнення полягає в тому, що вони викликають мимовільну увагу учнів до образів, які послідовно змінюються і сприяють перетворенню її в стійку, свідомо контрольовану увагу.

Особливо цінними з погляду дидактики є динамічні транспаранти з переставними деталями, завдяки яким учні сприймають не готовий матеріал, а активізують свою пізнавальну діяльність. Зміст і логічна побудова схематичного динамічного зображення полегшують перехід від чуттєвого сприйняття до абстрактного мислення.

Динамічні транспаранти можуть бути представлені серією рисунків-накладок на прозорих плівках, набором окремих накладних деталей, поєднанням зображень на прозорій основі та накладних деталей, стаціонарними динамічними моделями для демонстрації на графопроекторі.

Діафільми і діапозитиви, на відміну від динамічних транспарантів, у яких використовується і мовний, і зображувальний матеріал, будуються на зображеннях. Основою зорового ряду в них є малюнок.

Діафільми — своєрідна екранна розповідь, що передбачає сюжетну організацію матеріалу, діапозитиви — окремі ілюстрації певних явищ, пов'язаних лише методичним задумом, а не сюжетом.

Проектування кадрів діафільму, діапозитивів забезпечує крупноформатне, чітке, яскраве зображення, що полегшує сприйняття матеріалу, дає яскравіше уявлення про предмет, явище, ситуацію. Екран, що світиться, концентрує увагу

учнів на зображенні, розвиває спостережливість, стимулює пізнавальну діяльність. Субтитри (міжкадровий текст), запитання і відповіді визначають методику їх використання у навчальному процесі.

Моделі, муляжі як наочні засоби навчання є точною копією певного об'єкта. Такі засоби наочності допомагають сформувати у дітей правильне уявлення про певний предмет, його властивості.

2.3. Джерела аудіо і відеоматеріалів для навчання географії

Аудіовізуальні засоби навчання займають особливе місце серед інших засобів навчання і мають найбільш сильний вплив навчальне, оскільки забезпечують образне сприйняття досліджуваного матеріалу і його наочну конкретизацію у формі найбільш доступною для сприйняття і запам'ятовування; є синтезом достовірного наукового викладу фактів, подій, явищ з елементами мистецтва, оскільки відображення життєвих явищ відбувається художніми засобами (кіно - і фотозйомка, художнє читання, живопис, музика та ін).

Для ефективного проведення уроку з географії, вчителю слід звернути увагу на ряд корисних та освітніх ресурсів та сайтів в Табл.2.2., які можуть збагатити навчальний процес і сприяти активній участі учнів.

Таблиця 2.2

Освітні ресурси та сайти для вивчення географії міст

Сайт	Застосування на уроці
EdEra	Використання EdEra для проведення віртуальних екскурсій до міст, аналізу архітектури та історії міста.
Mozaweb	Застосування Mozaweb для інтерактивного вивчення географії міст через віртуальні лабораторії та візуалізації географічних явищ.
Всеосвіта	Використання ресурсів Всеосвіта для ознайомлення учнів із географією конкретних міст та їх соціокультурним середовищем.
Mozabook	Використання електронних підручників Mozabook для систематизації та поглиблення знань з географії міст.
Seterra	Організація географічних ігор та тестів на основі Seterra для вивчення розташування міст на карті.

WordItOut	Створення інтерактивних презентацій на WordItOut для подання географічних фактів та особливостей конкретних міст.
Worldwall	Використання Worldwall для проведення віртуальних екскурсій та групових проєктів з вивчення географії міст.
EarthCam Airpano	Використання веб-камер EarthCam та панорамних знімків Airpano для віртуального вивчення архітектурних та природних особливостей міст.
Inspiration	Створення концептуальних карт на Inspiration для визначення взаємозв'язків та важливих аспектів географії міст.
Classtime	Використання Classtime для організації інтерактивних уроків, обговорень та завдань з географії міст.
Poodll	Використання аудіо- та відеоресурсів Poodll для презентацій та розповідей учнів про враження від вивчення конкретних міст, їхню історію та культурні визначальні риси.
Plickers	Проведення географічних вікторин та тестів з використанням Plickers, де учні можуть відповідати на питання про географічні особливості різних міст, їх розташування та культурні особливості, використовуючи QR-коди для зручної перевірки.
Kahoot	Проведення інтерактивних географічних вікторин на Kahoot, де учні можуть конкурувати між собою, відповідаючи на питання про різні міста, їх історію та географічні особливості.
TurnItIn	Використання платформи TurnItIn для інтерактивної комунікації та спільної роботи учнів з географічним матеріалом, включаючи обговорення аспектів розвитку та культурних особливостей різних міст.

EdEra- це інноваційна українська студія онлайн-освіти, зосереджена на розробці різноманітних навчальних рішень. В них є власний підхід, включаючи власний R&D-юніт та повний цикл продакшну. З інтерактивними іграми, підручниками та онлайн-курсами EdEra має потенціал надавати учням різноманітні та ефективні засоби для навчання.

Всеосвіта- це сучасна платформа, спрямована на підтримку професійного зростання вчителів і підвищення їхньої педагогічної майстерності. Платформа надає доступ до навчальних ресурсів, вебінарів, курсів та інших інструментів для

підтримки вчителів у вдосконаленні своїх навичок та впровадженні сучасних методик для проведення уроків.

Mozaweb - це інтерактивна освітня платформа, яка надає різноманітні мультимедійні ресурси для навчання, включаючи інтерактивні анімації, відео та інший освітній контент. Вона охоплює широкий спектр предметів, роблячи процес навчання більш захопливим та динамічним.

Mozabook - це інноваційна платформа для використання інтерактивних дошок у класах і комп'ютерів. На платформі доступна розмаїтість вчительських ресурсів, включаючи тривимірні сцени та відеоматеріали. Учитель може користуватися мозаїкою, відтворювати відео та взаємодіяти з класом за допомогою навчальних матеріалів. Класна кімната об'єднує відео та освітні матеріали, створюючи зручне середовище для навчання та взаємодії.

Seterra - це освітній веб-сайт, який пропонує інтерактивні географічні вправи та тести для навчання географії світу. Цей ресурс дозволяє вчителям і учням вивчати географічні назви країн, столиць, океанів та інших географічних аспектів через групу онлайн-інструментів. Це ефективне засіб для покращення знань у географії шляхом взаємодії та гри.

WordItOut - це інтерактивний веб-сайт, який дозволяє створювати хмари слів або словникові хмари. Ви можете використовувати цей інструмент для навчання, створюючи візуальні представлення ключових слів або термінів. Це може бути корисно для акцентуації понять у певному предметі або для навчання нової лексики. Вчителі та учні можуть використовувати WordItOut для створення цікавих та інтерактивних матеріалів для уроків.

Wordwall - це онлайн-ресурс, який надає інструменти для створення інтерактивних активностей та ігор для уроків. Вчителі можуть використовувати Wordwall для створення різноманітних завдань, таких як кросворди, гри "Відгадай слово", пазли та інші ігрові елементи, щоб підтримувати навчання та взаємодію в класі. Цей інструмент може бути корисним для залучення учнів та зроблення уроків більш захоплюючими.

EarthCam - це компанія, яка надає віртуальні камери для спостереження за різними локаціями по всьому світу. З їхніми віртуальними екскурсіями ви можете в реальному часі спостерігати за різними частинами світу або розділятися камерами, які фіксують певні події чи красиві місця. Це відмінний спосіб досліджувати та дізнаватися більше про різні культурні та природні місця, для дистанційного навчання.

AirPano - це проєкт, який створює вражаючі панорамні фотографії та відео з різних куточків світу. Їхні віртуальні екскурсії дозволяють вам віртуально подорожувати та роздивлятися захоплюючі види різних місць. На сайті AirPano ви можете знайти панорами та віртуальні тури з різних об'єктів, таких як міста, пам'ятки, природні ландшафти та інше. Це чудовий спосіб досліджувати світ через вражаючу візуальну інформацію.

Inspiration - це програма, яка сприяє візуалізації навчального процесу. Вона дозволяє створювати діаграми, картки та схеми разом з учнями під час занять, роблячи навчання більш інтерактивним і зрозумілим.

Classtime - це важливий помічник для вчителя, який миттєво збагачує Ваш урок, надаючи візуалізацію рівня розуміння та прогресу усього класу в реальному часі. Його функціонал допомагає створювати ефективні уроки та реагувати на потреби учнів, роблячи процес навчання більш інтерактивним та зрозумілим.

Plickers – це мобільний додаток, який автоматично "зчитує" відповіді учнів з особливих карток, надаючи вчителю статистику у лічені секунди. Використовується для швидкої перевірки розуміння понять та освоєння ключових навичок, інтегруючи зручний аспект виведення даних на екран телефону вчителя.

Kahoot! - це навчальна програма, яка базується на іграх. Вона дозволяє створювати серії запитань з кількома варіантами відповідей. Формат і кількість запитань визначаються автором. Крім того, є можливість вставляти відео, зображення та діаграми, що робить навчання більш інтерактивним і зацікавлюючим.

Podll - це комплекс інструментів, спрямованих на вчителів мов і призначених для створення більш динамічних курсів. Ця технологія включає засоби онлайн аудіо- та відеозйомки, що зроблюють її доступною та корисною для покращення навчального процесу. Зокрема, Podll розширює можливості вчителів у створенні інтерактивних завдань та занять, де звук та відео можуть використовуватися для покращення засвоєння мови студентами.

TurnItIn - це інструмент, спрямований на виявлення цитування та плагіату у роботах учнів. Він порівнює текст робіт із великою базою даних, щоб забезпечити точний аналіз. TurnItIn виділяє збіги кольоровим позначенням, щоб наголосити схожість, та вказує на оригінальні джерела. Цей інструмент допомагає педагогам ефективно визначати ступінь оригінальності письмових робіт та уникати неправильного цитування.

Moodle - це платформа для комп'ютеризованого та дистанційного навчання, яка відзначається розширеним набором інструментів. Вона дозволяє вчителям створювати та управляти онлайн-курсами, а учням отримувати доступ до навчального контенту з будь-якого місця та в будь-який час. Розширений функціонал Moodle включає інструменти для взаємодії, оцінювання, обговорень та інших аспектів ефективного навчання в віртуальному середовищі.

Open edX - це безкоштовна система керування курсами, яка використовується для розміщення як масових відкритих онлайн-курсів (MOOCs), так і для організації невеликих класів та навчальних модулів. Ця платформа надає вчителям та організаціям можливість створювати, редагувати та розгортати курси в інтерактивному онлайн-середовищі. Завдяки відкритим вихідним кодам, Open edX забезпечує гнучкість та можливість вдосконалення функціоналу під конкретні потреби.

PhET - це набір інтерактивних комп'ютерних моделей, розроблених на основі наукових досліджень, призначених для навчання та вивчення різних наукових предметів, таких як фізика, хімія, математика та інші. Ці моделі представляють собою анімовані, інтерактивні та гравецькі середовища, які дозволяють учням експериментувати та взаємодіяти з концепціями науки,

роблячи навчання більш доступним та захоплюючим. PhET-моделі можна запускати в онлайн-режимі або завантажувати для використання без доступу до Інтернету.

PhET-моделювання можна запустити в онлайн-режимі, використовуючи мережу, або завантажити безкоштовно з офіційного сайту PhET. Симуляції, які надають, є анімованими, інтерактивними та гравецькими середовищами, де учні можуть вивчати наукові концепції через активне дослідження. Цей підхід дозволяє зрозуміти та застосовувати теоретичні знання в практичних сценаріях, зробивши навчання більш захопливим та ефективним.

Graasp - це платформа, спрямована на створення віртуальних дослідницько-навчальних просторів, які структуровані за фазами навчання. Вона дозволяє вчителям створювати ці простори та надсилати посилання на них для індивідуального чи групового навчання учням. Граасп забезпечує учителям інструменти для створення структурованих навчальних вправ та досліджень, сприяючи більш ефективному процесу навчання в інтерактивному віртуальному середовищі.

H5P дозволяє легко створювати, поширювати і використовувати різноманітний вміст, включаючи інтерактивні елементи, ігри, мультимедіа, а також запитання для навчання. Його зручний інтерфейс робить створення інтерактивного контенту доступним для широкого кола користувачів, допомагаючи підвищити ефективність навчання в онлайн-середовищі.

HTML5 надає можливість створювати інтерактивний контент, який охоплює різні категорії, такі як ігри, мультимедіа, запитання та соціальні мережі. Це робить його універсальним інструментом для розробки різноманітних віртуальних активностей та завдань, які можна використовувати в навчальних, розважальних або інших контекстах

Аудіовізуальні засоби навчання є особливим видом технічних засобів навчання, які здобули найбільшу популярність в навчальному процесі. Вони включають екранні та звукові посібники і призначені для пред'явлення зорової та слухової інформації. Аудіовізуальні засоби навчання займають важливе місце

серед інших методів, забезпечуючи образне сприйняття матеріалу, спрощуючи його розуміння та запам'ятовування, і створюючи синтез більш-менш достовірної інформації.

Аудіовізуальні засоби навчання виокремлюються на тлі інших методів завдяки кільком дидактичним особливостям:

1)Подача великої кількості інформації за короткий період часу: вони дозволяють ефективно передавати обсяговий матеріал без зайвого тривоги про перевантаження учнів;

2)Оптимізація наочного сприйняття навчальної інформації: аудіовізуальні засоби створюють можливість відображати матеріал у більш доступній та ілюстративній формі, полегшуючи його розуміння;

3)Можливість спостерігати досліджувані об'єкти з різних ракурсів: це сприяє глибшому розумінню теми та поглибленому вивченню;

4)Відображення "об'єктивної реальності" та "суб'єктивної реальності": аудіовізуальні засоби створюють можливість порівнювати різні точки зору та розуміти різні аспекти предмета.

Використання екранних аудіовізуальних засобів у навчанні також дозволяє реалізувати декілька дидактичних принципів. Серед них:

1)Принцип застосування учителем чітких знань, умінь та розвитку учнів, враховуючи їх реальні можливості: використання аудіовізуальних засобів дозволяє точно структурувати та передавати матеріал;

2)Принцип поєднання теорії з життєвим досвідом: аудіовізуальні засоби можуть включати реальні приклади та сценарії, що збагачує розуміння теми;

3)Принцип формування зв'язків між фактами та явищами: використання візуальних зображень та аудіоелементів допомагає побудувати зв'язки між різними аспектами матеріалу;

4)Принцип виховання умінь володіти своїми почуттями: аудіовізуальні засоби можуть створювати емоційний зв'язок з матеріалом, покликати інтерес та підтримувати мотивацію учнів до навчання.

Загалом, можна стверджувати, що використання аудіовізуальних засобів значно підвищує мотивацію учнів, активізує їх пізнавальну діяльність та сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей.

«Аудіовізуальна культура, що виникла у ХХ столітті через кінематограф, телебачення та відео, є вразливим прикладом вражаючої системи розповсюдження аудіовізуальної інформації в художній формі; мистецтво екрана стало синтезом усіх існуючих раніше видів мистецтв. Кіномистецтво, як цільний соціальний інститут, впливає на життя людства, формуючи свідомість глядача. Враховуючи дослідження психологів, кіномистецтво поєднує можливості літератури, театру, живопису, скульптури, архітектури, музики, хореографії, фотографії, абсорбуючи максимум людських почуттів, і відповідно має широкий спектр впливу на особистість. Особистість учня, яка у більшості випадків не є повністю сформованою, постійно знаходиться в пошуку ідеалів і смислу професійної діяльності в житті в цілому, тому вона надає сприятливу основу для впливу кіно. Кіноекран і телевізор слабо стимулюють розвиток абстрактного мислення, творчості і самостійності, тому необхідна спеціальна організація навчання, щоб кіно- і телеекрани виступали в ролі джерела проблем і стимулу для самостійних досліджень.» [4]

З серед усієї різноманітності екранних мистецтв особливий вплив на емоційний стан людини мають художні фільми, перегляд яких у сучасному інформаційному суспільстві став формою проведення дозвілля, не менш пріоритетною та звичайною. Кіно, яке є масовим і популярним серед молоді, володіє значним художньо-виховним потенціалом і є одним із найбільш впливових факторів соціалізації підлітків та молоді. Кіно поступово, але впевнено проникає в школу, де використовується у навчальних цілях. За силою вражень, цікавістю та широтою охоплення навчального матеріалу кіно переважає навчальні посібники.

2.4. Методи і прийоми використання аудіовізуальних засобів на уроках географії

У сучасному суспільстві на високому рівні популярності користуються комплекси, які включають в себе не лише комп'ютер, але й мультимедійний проектор та інтерактивну дошку. Універсальність та широкий функціонал цих комплексів визнані великою кількістю освітніх установ, оскільки всі їхні складові випускаються масово, мають високоякісне програмне забезпечення і отримали широке застосування в навчальному процесі. Завдяки відповідності майже всім основним вимогам, ці комплекси стали основною причиною їхньої надзвичайної популярності в галузі освіти.

Аудіо записи:

1. Музика: Різні жанри музики, від класичної до популярної, створюються у вигляді аудіозаписів та можуть бути використані для розваги, настрою або освітніх цілей.

2. Аудіокниги: Записи тексту літературних творів, які можна прослуховувати замість читання.

3. Подкасти: Аудіозаписи у вигляді серій програм, які можуть включати інтерв'ю, обговорення тем або розповіді.

Радіопередачі:

1. Музичні радіостанції: Транслюють музичні композиції в різних жанрах.

2. Інформаційні радіостанції: Передають новини, коментарі, інтерв'ю та інші програми.

Аудіальні ресурси для освіти:

1. Аудіо лекції: Записи лекцій та викладання для використання у навчанні.

2. Аудіо підручники: Звукові матеріали, що допомагають у навчанні конкретних тем.

Музичні композиції та звукові ефекти:

1. Звукові ефекти: Використовуються у кіно, відеоіграх, рекламі та інших мультимедійних проектах.

2. Музичні композиції для фільмів: Спеціально створені музичні твори для супроводу візуальних образів у кіно.

Інтерв'ю та аудіо-журналістика:

1. Інтерв'ю: Записи розмов або бесід, які можуть бути інформативними або розважальними.

2. Аудіо-журналістика: Новинні та інформаційні програми у вигляді аудіозаписів.

Музичні інструменти та звукові експерименти:

Музичні композиції з використанням різних інструментів: Сприймаються не тільки як музика, але і як мистецтво та експеримент зі звуком.

Візуальні (зорові) засоби передачі інформації включають в себе різноманітні візуальні матеріали та засоби, які стимулюють сприйняття інформації зором. Детальніший поділ візуальних засобів:

Зображення та Фотографії:

1. Ілюстрації та схеми: Графічні представлення для пояснення концепцій та процесів.

2. Фотографії: Зображення, які зафіксовані камерою, надають візуальний контекст та реалізм.

Графіка та діаграми:

1. Графіки: Подання даних у вигляді ліній, стовпців, секторів тощо для легкого сприйняття.

2. Діаграми: Використовуються для показу взаємозв'язків, структур або послідовностей.

Карти та плани:

1. Карти: Географічні представлення місцевості, регіону, країни тощо.

2. Плани: Схематичні представлення просторових об'єктів, такі як будівлі, вулиці або розташування об'єктів на території.

Відео та анімації:

1. Відео: Передача інформації за допомогою рухомих зображень та звуку.

2. Анімації: Зміна зображень для створення враження руху або ефекту динамічності.

Інфографіка:

Інфографіки: Об'єднання графіки, тексту та ілюстрацій для компактного та зрозумілого візуального представлення даних чи концепцій.

Художні роботи:

Карти та об'єкти мистецтва: Створення вражаючих візуальних образів, які можуть надавати конкретний емоційний або культурний вплив.

Веб-дизайн та графічні інтерфейси:

1. Дизайн веб-сайтів: Використання зображень, кольорів та тексту для створення зручного та естетичного вигляду сторінок.

2. Графічні інтерфейси: Елементи візуального спілкування на комп'ютерах та інших електронних пристроях.

Постери та реклама:

1. Постери: Великі зображення з інформацією для привертання уваги.

2. Реклама: Використання візуальних засобів

Аудіовізуальні засоби сприйняття об'єднують аудіо та відео для передачі інформації. Такий підхід дозволяє поєднувати не лише візуальні аспекти, а й звукові компоненти для створення більш повного та емоційного враження.

Розглянемо деякі деталі аудіовізуальних засобів:

Відеофільми та документальні фільми:

1. Візуальні Ефекти: Використання комп'ютерних графічних технологій для створення вражаючих візуальних ефектів.

2. Монтаж: Поєднання різних кадрів та сцен для створення логічної послідовності.

Мультфільми та анімація:

1. 2D та 3D анімація: Використання різних технік для створення рухомих зображень та персонажів.

2. **Голосове Озвучення:** Додавання голосу персонажам для підсилення емоційності.

Телепрограми та новини:

1. **Візуальні Елементи:** Графічні ефекти, сучасний дизайн студій та інші елементи для привертання уваги глядачів.

2. **Звукові Ефекти:** Використання звукових супроводів для створення атмосфери.

Відеоігри:

1. **Графіка та Дизайн Світу:** Створення вражаючих графічних образів для гравців.

2. **Саундтрек та Звукові Ефекти:** Забезпечення гри музикою та аудіо, які відтворюють атмосферу гри.

Мультимедійні презентації:

Синхронізація аудіо та відео: Використання візуальних зображень та відповідних аудіофрагментів для ефективного сприйняття інформації.

Музичні Кліпи та Відеокліпи:

1. **Візуальне Представлення Музики:** Створення вражаючих візуальних образів для супроводу музичних композицій.

2. **Сценарій та Знімання:** Розробка концепцій та зйомка відео до музичних творів.

Онлайн- вебінари та лекції:

1. **Відеопередача:** Використання відеозображення для виведення інформації.

Аудіовізуальні засоби мають широке застосування в освіті, медіа, мистецтві, науці та різних сферах життя. Завдяки їхній комбінації аудіо та візуальних елементів вони дозволяють створювати потужні та ефективні засоби комунікації.

«Однією з сильних сторін аудіовізуальних методів навчання є підвищення ефективності процесу засвоєння інформації. Згідно з даними Едгара Дейла, під час лекцій учень засвоює лише 5% матеріалу, під час читання - 10%, під час

роботи з відео- та аудіоматеріалами - 20%, під час демонстрацій - 30%, під час дискусій - 50%, під час практики - 75%, а коли учень навчає інших або одразу застосовує знання - 90%.(Рис.2.2.) Таким чином, в порівнянні з пасивними методами навчання, де учень лише засвоює та відтворює інформацію, аудіовізуальні методи ефективні в 5-10 разів більше.» [22]

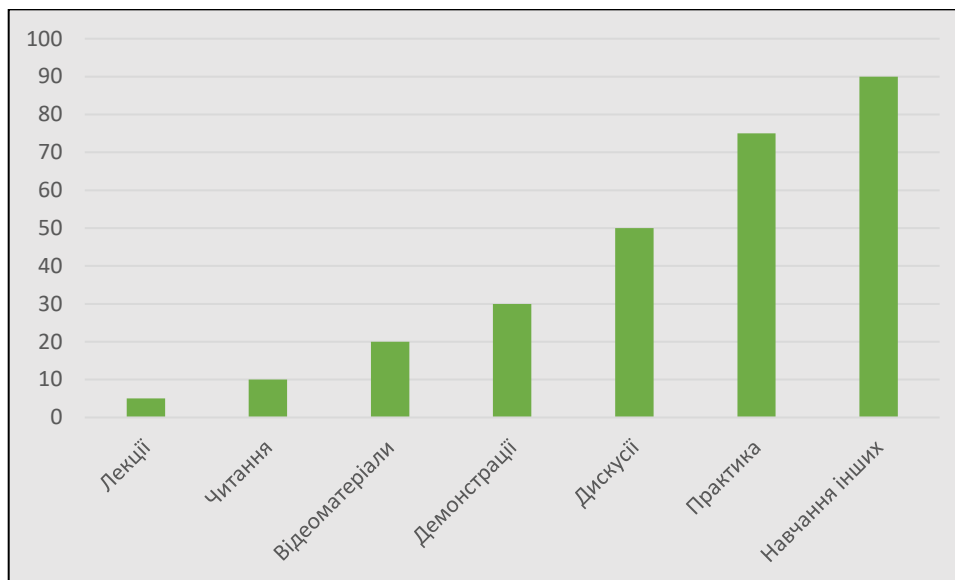

Рис.2.3. Рівень засвоєння нових знань у %

Під час аудіовізуального навчання учень перетворюється не лише на об'єкт, але й на активного суб'єкта процесу навчання, відчуваючи себе не тільки учасником подій, але і власної освіти та розвитку. Це сприяє внутрішній мотивації до навчання, що ефективно підвищує його результативність.

«За словами Н. Андерсона, мета навчальних медіа, які використовують аудіовізуальні засоби, має кілька цілей, серед яких:

- Розвивати когнітивні здібності дітей – це завдання, яке передбачає активізацію їхнього пізнавального потенціалу для засвоєння різноманітних знань та стимулювання їхніх рухових навичок. Це може бути досягнуто шляхом використання різних методів та підходів, таких як гри, інтерактивні завдання та практичні вправи.
- Навчання різним знанням щодо принципів та законів відкриває перед дітьми можливість збагачення їхнього світогляду та розуміння навколишнього

світу. Важливо створити цікавий та доступний контент, який сприяє легкому засвоєнню складних концепцій та розвиває критичне мислення.

- Показати приклади та способи взаємодії з учнями може включати в себе демонстрацію відкритості до їхніх ідей та думок, підтримку та створення позитивного середовища для взаємодії. Вчителю слід виявляти емпатію та розуміння, щоб стимулювати активну участь та самовираження учнів.

- Передача найбільш ефективного інформаційного матеріалу включає в себе ретельне підготування та структурування матеріалу, використання ілюстрацій, діаграм та інших візуальних засобів для покращення розуміння та запам'ятовування інформації.

- Щодо аудіовізуальних засобів навчання, важливо визначити їхні сильні та слабкі сторони. Наприклад, використання відео та аудіо матеріалів може зробити навчання більш захопливим, але слід враховувати можливість відволікання уваги та недостатню ефективність для окремих типів учнів. Важливо балансувати використання різних засобів з урахуванням індивідуальних особливостей групи чи окремого учня.» [20]

Ось деякі з переваг аудіовізуальних засобів навчання:

- Матеріали для навчання стають значно більш доступними та зрозумілими, сприяючи ефективнішому засвоєнню вивченого матеріалу. Це створює сприятливі умови для поглибленого розуміння складних концепцій та розвитку критичного мислення учнів.

- Для вчителів це відкриває нові можливості у подачі матеріалу та методиках викладання, роблячи їхню роботу більш різноманітною та цікавою. Використання різноманітних педагогічних підходів, інтерактивних методів та інноваційних засобів допомагає залучити увагу учнів та забезпечити більший ступінь засвоєння знань.

- Для студентів стає менш властивим нудьгування під час участі у навчальних заходах. Застосування різноманітних методів навчання, візуальних матеріалів та інтерактивних форматів активізує їхню увагу та стимулює активну

участь у навчальній діяльності. Це сприяє позитивній атмосфері в класі та сприяє збереженню інтересу до предмету.

Недоліки аудіовізуальних засобів навчання можуть суттєво впливати на якість передачі інформації. Ось деякі з них, які важливо враховувати:

- Під час презентації кожного матеріалу може виникати проблема з нечітким звуком, що ускладнює розуміння інформації. Такі технічні недоліки можуть відволікати увагу учнів та перешкоджати їхньому повному засвоєнню матеріалу.

- Оскільки використання вербальних засобів не завжди однакове, це вимагає від викладачів високого рівня майстерності у володінні словами та мовою. Недостатнє володіння мовою може призвести до непорозумінь та ускладнити сприйняття інформації.

- Якщо графічний матеріал, такий як картинки чи діаграми, не є достатньо чітким, це може призвести до втрати ключової інформації та зменшити ефективність навчання. Чіткість візуальних елементів є важливою для того, щоб студенти могли повністю розуміти та адекватно оцінювати представлену інформацію.

«Великий внесок у вирішення проблем навчання та використання технічних засобів при вивченні роблять такі вчені, як С.І. Архангельський, В.П. Беспалько, Л.П. Прессман, Г.Ф. Суворя, Л.В. Чашко, М.М. Шахмаєв та інші. В їхніх дослідженнях глибоко розглядаються аспекти використання аудіовізуальних засобів для підготовки учнів та студентів до більш ефективного сприйняття навчальної інформації.»[5]

Ці вчені висвітлюють важливі питання, такі як застосування аудіовізуальних засобів під час підготовки, а також вивчають методикку використання аудіовізуальних посібників. В їхніх працях акцентується на тому, що використання технічних засобів навчання суттєво підвищує ефективність навчально-пізнавальної діяльності, сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку когнітивних здібностей учнів. Вони додають нові підходи та стратегії,

спрямовані на оптимізацію процесів навчання через інтеграцію технічних інструментів у навчальну практику Рис.2.4.

Рис.2.4. Використання комп'ютера на уроці як технічного засобу [5]

Необхідно настійно працювати над розробкою та імплементацією новітніх інформаційних технологій та дидактичних засобів, зокрема, впроваджувати їх у навчальний процес, і це має відбуватися в першу чергу в педагогічних вищих навчальних закладах. Справа в тому, що процес формування сучасного вчителя є надзвичайно складним і багатоплановим, тож лише високотехнологічне збагачення педагогічної підготовки може забезпечити відповідність сучасним вимогам освітнього простору.

З врахуванням широкого застосування сучасних інформаційних технологій у навчально-виховному процесі, виникає необхідність підвищення вимог до професійної підготовки вчителя. Це стосується обсягу його знань, рівня загальної культури, володіння мовою та інших аспектів. Методи і засоби новітніх інформаційних технологій мають стати невід'ємною частиною арсеналу усіх вчителів, незалежно від їхньої спеціальності. Відмова від цього означатиме відставання від вимог сучасності та невідповідність найвищим стандартам освітньої діяльності.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ МІСТ

3.1. Методика формування учителем каталогу аудіо і відеоматеріалів

Ретельно проаналізувавши потреби учнів та облікуючи специфіку уроків з географії було з'ясовано, що для ефективного вивчення предмету потрібне наочне формування інформації, для кращого засвоєння матеріалу учнями.

Використання аудіо та відеоматеріалів на уроках географії може мати значний педагогічний вплив на учнів, сприяючи кращому розумінню та уявленню абстрактних концепцій. Ці матеріали дозволяють бачити конкретні зображення географічних об'єктів та підключають навчання до реального життя, демонструючи природні об'єкти в їхньому середовищі. Відеоролики охоплюють різноманітні теми та географічні регіони, сприяючи отриманню учнями різноманітних та глибоких знань. Матеріали містять візуальні та звукові елементи, дозволяючи отримувати інформацію різними чуттєвими каналами. Аналіз відеоматеріалів включає розуміння, оцінку та вираження власних думок, розвиваючи аналітичні та критичні навички учнів. Стимулювання активності учнів сприяє кращому навчанню, що досягається за допомогою цікавих відеороликів. Відео та аудіоматеріали можуть служити для демонстрації різних точок зору, розширення уявлень про глобальні проблеми та розвитку глобальної свідомості.

Аудіовізуальний спосіб допускається використовувати у дітей будь-якого шкільного віку, рівень розвитку яких дозволяє повноцінно сприймати корисну інформацію з тематичних засобів. На сьогоднішній день такий підхід вважається більш прогресивним, і має безліч доказів того, що динамічне художнє зображення привертає більше уваги учнів, ніж картинки без руху, а також відео та звукові матеріали.

Для того, щоб мати змогу використовувати аудіовізуальні засоби навчання, необхідно зробити кілька кроків, які допоможуть створити цікавий і не нудний урок. Сам процес виглядає наступним чином:

1. Перший етап - це етап перед виробництвом. На цьому етапі необхідно визначити тему, а також матеріал, який стане змістом аудіовізуального засобу.

1) Визначення стилю зображення.

Першим кроком є визначення стилю зображення. Стиль зображення тут залежить від творчих здібностей творця і може бути обраний вільно.

2) Створення ескізу.

Другий крок - створення ескізу. При створенні цього ескізу його потрібно адаптувати до матеріалу, який потрібно передати. Для того, щоб зробити його, ми можемо використовувати програмне забезпечення для обробки графіки або флеш.

2. Етап виготовлення.

Другий етап - це етап виготовлення. На цьому етапі ми здійснимо процес імпорту з ескізу, зробленого в програмному забезпеченні для обробки графіки.

Аудіовізуальне обладнання.

Для того, щоб мати змогу створювати навчальні матеріали з використанням аудіовізуальних засобів, як правило, потрібно кілька типів аудіовізуального обладнання, зокрема:

- диктофон;
- фотоапарат;
- телефон;
- навушники;
- гучномовець;
- телевізор;
- аудіо;
- дисплеї;

Ефект аудіо та візуальних технологій у навчальному процесі досягається завдяки можливості на підсвідомість шляхом багаторазового повторення інформації, а також подання даних у найбільш прийнятному форматі для слухачів певної категорії. Учні середньої школи, зацікавлено дивляться

мультиплікаційні фільми і легко запам'ятовують інформацію, тоді як старшої вікової категорії рекомендується організувати лекції з показом слайдів чи відеофільмів, що дозволяють розвинути зорову пам'ять.

Це допоможе учителю:

- 1) максимально повно розкрити зміст теми, що вивчається;
- 2) створити умови для активної роботи учнів;
- 3) зробити викладення нового матеріалу цікавим для учнів середньої та старшої школи.

Для формування каталогу, важливо дотримуватись певних пунктів та критеріїв запропонованих в Табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Методика формування учителем каталогу

Аналіз потреб	Ретельно проаналізувати потреби учнів та специфіку географії як предмета. Визначити, які категорії матеріалів або навчальних ресурсів можуть бути корисними.
Визначення категорій	Розділити матеріали на категорії відповідно до їхнього типу чи тематики. Наприклад, для вчителя географії це може бути розділення за країнами, різними аспектами фізичної географії, соціокультурними аспектами тощо.
Визначення критеріїв включення	Створення чітких критеріїв для включення матеріалів в каталог. Наприклад, це може бути актуальність, відповідність до програми, педагогічна цінність тощо.
Оцінка ресурсів	Проаналізувати наявні ресурси, які вже є в розпорядженні, і визначити їхню відповідність визначеним критеріям.
Розробка системи зберігання	Визначити варіанти зберігання матеріалів. Це може бути електронний документ, папка на комп'ютері, хмарний сервіс або фізична папка.
Створення тез	Для кожного матеріалу розробити короткі тези, які вказують на його основні характеристики, відмінності та педагогічну цінність.
Організація доступу	Забезпечити легкий доступ до каталогу для себе та, можливо, для інших вчителів або учнів. Використовувати структуру папок, яка відповідає категоріям.

Оновлення та перегляд	Визначити періодичність перегляду та оновлення каталогу. Нові ресурси та матеріали можуть ставати доступними, і каталог повинен бути завжди актуальним.
Залучення учнів	Залучення учнів до процесу формування каталогу, шляхом збору їхніх рекомендацій та відгуків щодо матеріалів.
Оцінка ефективності	Регулярне оцінювання ефективності каталогу. Спостереження за частотою користування різними матеріалами та як вони впливають на навчання.

3.2. Приклади використання аудіо і відеоматеріалів у вивченні міст України і світу

Розглянемо детальніше деякі теми, що були наведені в Табл. 2.1. і як відео екскурсія Львовом може допомогти вивченню цих аспектів:

1. Основні географічні поняття міста:

Відео може надати зображення розташування Львова на карті, пояснити його географічне положення в регіоні, вивчити природні умови (географічні рельєфи, клімат, водні об'єкти тощо).

2. Міське середовище: природні та антропогенні аспекти:

Відео може презентувати природні краси Львова, показати вплив людської діяльності на міську природу (парки, сквери, архітектурні елементи). Важливо висвітлити аспекти екології та збереження природи в міському середовищі.

3. Соціокультурна географія міста:

Відео може розповісти про історію Львова, пам'ятки архітектури, традиції та обряди міста. Зокрема, врахувати вплив різних культур та етнічних груп на формування соціокультурного ландшафту.

4. Міське планування та архітектура:

Екскурсія може взяти учнів у подорож вузькими вуличками Львова, показати архітектурні шедеври та розповісти про міське планування та розвиток.

5. Туризм та міська географія:

Відео може представити головні туристичні об'єкти, події та зручності для туристів. Звернути увагу на те, як Львів залучає та задовольняє потреби туристів.

6. Сучасні тенденції розвитку міст:

Якщо відео показує нові будівництва, реконструкції та розвиток інфраструктури, воно може бути використане для вивчення та обговорення сучасних тенденцій у розвитку міст.

7. Інноваційні технології в міській географії:

Відео може розкривати використання інноваційних технологій у вивченні, плануванні та розвитку міст. Це може включати використання геоінформаційних систем, дронів, енергоефективних технологій тощо.

Приклад використання аудіо і відеоматеріалів у вивченні міст України:

Вступна частина уроку може виглядати наступним чином:

Шановні учні,

Сьогодні ми вирушимо у захопливу подорож у світ географії, але не за допомогою карт та атласів. На вас чекає унікальна можливість віртуальної подорожі, яка розкриє перед вами таємниці одного із найцікавіших міст – Львова.

Львів – це не просто місто, а справжній артефакт історії, культури та географії. Сьогодні, завдяки відеоекскурсії, ви матимете змогу поглибити свої знання та перенестися у час і простір цього чарівного міста. Львів розташований у центральній частині Львівської області, між Яворівським, Жовківським та Пустомитівським районами, у східноєвропейському часовому поясі на 24 меридіані, що призводить до відставання місцевого часу на 24 хвилини порівняно з поясным часом. Площа міста в адміністративних межах складає близько 182 км². розташований на відстані приблизно 70 км від кордону з Польщею, на перехресті Львівського плато, горбкуватого Розточчя та низинної Надбужанської котловини.

Місто перетинає пасмо пагорбів Головного європейського вододілу, який розділяє річки Балтійського та Чорноморського басейнів (відповідно річок Західного Бугу та Дністра). Середня висота Львова над рівнем моря — 289 метрів. Гора Високий замок (413 метрів над рівнем моря) є найвищою точкою міста. Історично Львів розташовано на річці Полтві, але в XIX столітті її перенаправили через головний міський колектор.

Перед вами відеосюжет, який розкриє Львів з різних сторін – від його історії та культурних надбань до сучасних викликів та інновацій. Дозвольте цьому відео вам відкрити та показати Львів таким, якого ви ще не бачили.

Бажаю вам захоплюючого віртуального подорожування та нових вражень від вивчення географії нашого чудового світу.

Рис. 3.1.Віртуальна екскурсія по місту Львів

У відео ми мали можливість детально оглянути ринок, відчутти атмосферу місцевої архітектури та насолодитися музикою місцевих артистів. Після цього ведуча вирушила на Високий замок, де зустрілась з істориком та екскурсоводом Ігорем Лилем. Він детально розповів про рельєф міста, зазначивши особливості річки Полтви та вказавши, що Високий замок є найвищою точкою у Львові. З цього місця відкрилися чудові краєвиди на Домініканський собор, Руську церкву, ратушу, митрополію святого Юра та залізничний вокзал.

Екскурсовод розповів інформацію про замок, збудований Данилом Галицьким, який також відомий тим, що він переніс княжу резиденцію. Біля церкви Святої Євхаристії (Домініканського собору) зазначено, що по всьому місту встановлені QR-коди, які, просканувавши мобільним телефоном, дозволяють отримати детальну інформацію про конкретне місце. В даному випадку розповіли, що собор у XIII столітті згорів, а пізніше був відбудований у стилі Рококо (пізніє Бароко) у XVIII столітті. Особливість собору – підвали, колись використовувані як орендні, які мають глибину приблизно половини висоти собору.

Подальша частина екскурсії веде на Личаківське кладовище, що є справжнім скульптурним музеєм, який з'явився в кінці XVIII століття на

околицях Львова. За своїми алеями ховаються сотні видатних особистостей, таких як Іван Франко, Соломія Крушельницька та інші. Личаківське кладовище - це величезний парк із затишними алеями, який представляє собою важливий історичний та культурний об'єкт.

Додатково до відео, слід відзначити важливість природних ресурсів на території Львова. Ознайомившись з площею ринку та місцевою архітектурою, важливо врахувати, як природні ресурси впливають на життя та розвиток міста.

Щодо природних ресурсів, Львів має понад 20 парків та зелених зон, 2 ботанічні сади та 16 пам'яток природи. Два парки визнані пам'ятками садово-паркового мистецтва національного рівня, а ще один - на місцевому. Регіональний ландшафтний парк "Знесіння", розташований в межах міста, є природоохоронною територією площею понад 300 га, яка максимально відтворює природні умови екосистеми.

Приклади використання аудіо і відеоматеріалів у вивченні міст світу за допомогою аудіо та відеоматеріалів на прикладі програми Quizizz:

Тема 1. Географія міста Нью-Йорк

Перший quizizz "Географія міста Нью-Йорк" надає учням віртуальну прогулянку містом. Вчитель підготовлює до екскурсії, описуючи місто як мегаполіс, завжди на пульсі часу. Учні повинні визначити місто за характерними рисами, спостерігаючи за світлофорами, вуличним рухом та величезними будівлями. Мета - допомогти учням відчувати атмосферу міста та визначити його за візуальними ознаками.

Завдання: Учні, переглядаючи відео, фокусуються на світлофорах, русі, висоті будівель, намагаючись визначити місто.

Мета: За допомогою quizizz учні відчують атмосферу та особливості міста Нью-Йорк, вивчають його характерні риси.

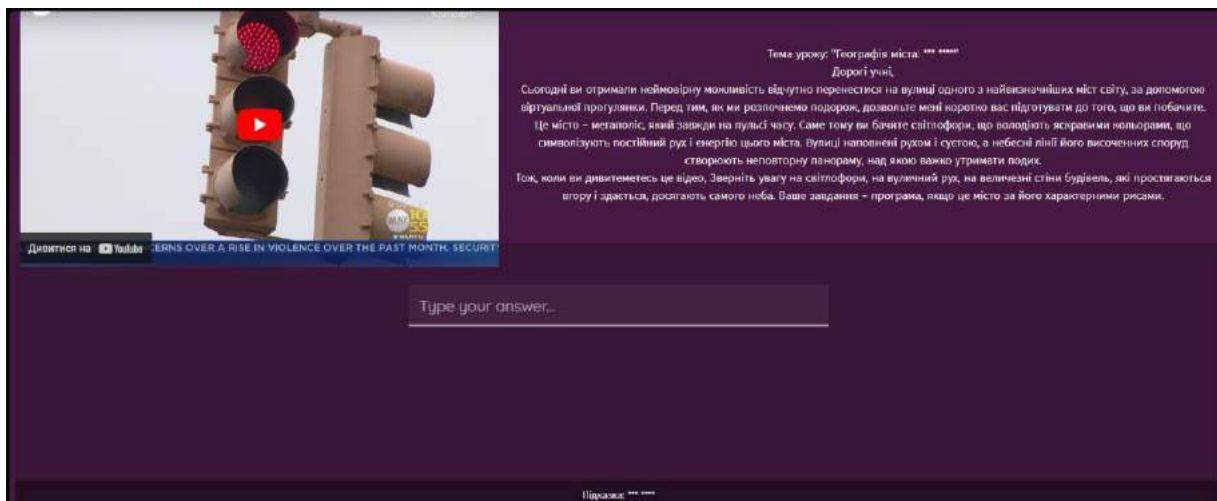

Рис. 3.2.Фрагмент проведення першого уроку в quizizz [7]

Відео можна переглянути за наступним QR кодом:

Рис. 3.3.Відео з фрагменту уроку

На уроці "Географія міста Нью-Йорк" використовувалися відеоматеріали, щоб зробити процес вивчення цього великого міста цікавим та захоплюючим. Основні елементи уроку включають:

Відеоекскурсія по визначним місцям: Учні мали можливість побачити відомі архітектурні споруди та райони Нью-Йорка. Це включало відзначення, такі як Статуя Свободи, Центральний парк, Мангеттен та інші важливі місця.

Рис. 3.4. Місто Нью йорк [26]

Аудіозаписи звуків міста: В аудіозаписах були представлені характерні звуки Нью-Йорка, такі як шум вулиць, гомін транспорту та веселоці на тих або інших районах.

Інтерактивні завдання та вікторини: Використання Quizizz для створення інтерактивних завдань, тестів та вікторин, які дозволили учням перевірити свої знання та глибше зрозуміти географію Нью-Йорка.

Висновки:

Цей урок забезпечив учням комплексне розуміння географії та культури Нью-Йорка через звукові та візуальні враження. Використання аудіо та відеоматеріалів в програмі Quizizz сприяло активній участі учнів, поглибленню знань та розвитку їхньої географічної обізнаності.

Тема 2. "Соціокультурна географія міста: Прага"

Другий quizizz "Соціокультурна географія міста: Прага" надає учням можливість глибше вивчати соціокультурний контекст та історію міста Прага. Це сприяє розширенню їхніх знань про культурні та історичні особливості міста, розвиває їхнє розуміння географічних та культурних аспектів. Прослухавши аудіо та доповідь вчителя, учні мають обрати що саме вони слухали, опираючись на характеристику Праги від вчителя.

Географія міста Прага: Використання аудіо та відеоматеріалів у програмі Quizizz

Урок "Географія міста Прага" був захоплюючим та пізнавальним завдяки використанню різноманітних аудіо та відеоматеріалів у програмі Quizizz. Важливі аспекти уроку включали:

Віртуальна екскурсія: Учні здійснили віртуальну подорож до найвизначніших місць Праги, побачивши усі її культурні та історичні перлини. Це дозволило їм відчувати атмосферу міста та його неповторність.

Аудіоспостереження: Аудіозаписи зафіксували характерні звуки Праги, від дзвонів костелів до весняного шуму вулиць, роблячи урок більш живим та іммерсивним.

Інтерактивні завдання Quizizz: Завдання та тести в програмі Quizizz дозволили учням перевірити свої знання та взаємодіяти з матеріалом, що сприяло глибшому розумінню географії міста.

Інформаційна доповідь: Вчителю надавалася можливість доповісти інформацію перед показом аудіо та відео, розкриваючи цікаві факти та особливості міста.

Рис. 3.5. Фрагмент проведення другого уроку в quizizz [7]

Висновок:

Аудіоматеріали про Прагу успішно передали учням атмосферу та особливості міста через звукові враження. Учні отримали унікальну можливість відчувати ритм та характер Праги, визначити особливості міського життя та архітектурні елементи, забезпечуючи глибше розуміння географічного та культурного контексту цього міста. Аудіо зробило урок більш живим та

іммерсивним, сприяючи поглибленню інтересу учнів до вивчення географії міст світу.

Тема 3. "Музична культура великих міст"

Третій quizizz "Музична культура великих міст: Париж" дозволяє учням ознайомитись з музичною культурою міста. Він включає аудіозаписи вуличних музикантів, фрагменти концертів та атмосферу міського середовища. Це сприяє розумінню ролі музики у великих містах, а також вивченню унікальних рис музичної культури саме в контексті міста Париж. Учні мають обрати один правильний варіант, про яке місто йде мова.

На уроці для вивчення Парижу використовувались аудіозаписи вуличних музикантів. Ці аудіоматеріали не лише передали неповторну атмосферу міста, але й відкрили учням широкий спектр різноманітних музичних жанрів, що присутні на вулицях чеської столиці. Звучання вуличних виступів вдало відтворило унікальну музичну атмосферу, роблячи навчальний процес захопливим та інформативним. Учні мали можливість поглибити своє розуміння ролі музики в міському середовищі та відчутти культурне розмаїття, яке властиве великим містам.

Вуличні музиканти:

Аудіозаписи вуличних виступів талановитих музикантів не просто відтворили атмосферу центру міста, але й передали учням унікальний характер та мелодійність, яка властива саме вуличній музиці. Ці записи відкрили перед учнями широкий спектр творчості та взаємодії з публікою, що відбувається прямо на вулицях міста.

Фрагменти концертів:

Відкриваючи відривки з концертів та виступів на вулиці, учні отримали можливість поглибити своє розуміння різноманітності музичних жанрів, які присутні в культурному житті Парижу. Записи передали енергію та витонченість виконань, розширивши музичний горизонт учнів.

Шум міського середовища:

Аудіозаписи звуків міського середовища додали глибини загальному акустичному пейзажу міста. Учні змогли відчутти пульсуючий ритм життя, взаємодію звуків та шумів міста, що створює унікальну симфонію міської атмосфери.

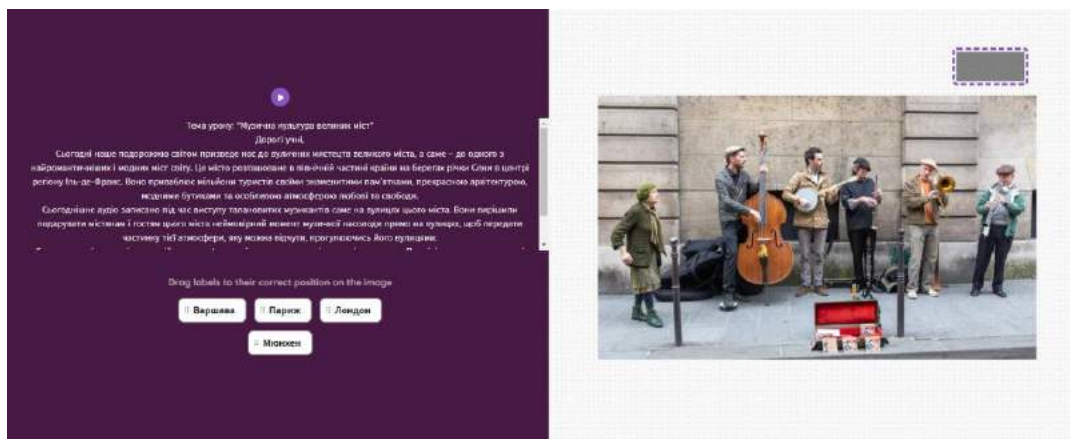

Рис. 3.6. Фрагмент проведення третього уроку в quizizz [7] [25]

Висновки:

Ці аудіоматеріали сприяли глибокому осмисленню учнями важливої ролі музики в культурному та соціальному контексті великих міст на прикладі Парижу. Вони не лише надали унікальний аудіальний досвід, а й дозволили зануритись у світ музичного різноманіття, розкриваючи перед учнями нові горизонти розуміння та цінування музичної культури міста.

3.3. Організація самостійної роботи учнів з відеоматеріалами

Важливим аспектом у використанні кіноматеріалів є їхній потенціал для створення аудіовізуального середовища, сприяючи кращому сприйняттю інформації учнями. Технологія, застосована на уроці географії, може допомогти підвищити інтерес учнів до навчання та розвивати їх креативне мислення.

У цьому контексті вчитель повинен вміло обирати фільми, які відповідають освітнім цілям і сприяють розвитку певних навичок. Підготовка інформації про ці фільми та їхнє використання в навчальному процесі дозволяють створити ефективне середовище для навчання та розвитку учнів.

Таким чином, використання кіно в навчальному процесі може не лише зробити уроки більш захоплюючими для учнів, але й сприяти їхньому глибшому розумінню та зацікавленості нової теми.

На уроці географії ми візьмемо за основу улюблені фільми та перетворимо їх на цікавий науковий дослід. Замість того, щоб миттєво поринати в фільмовий світ, ми використаємо їх як засіб вивчення географії міст.

Спершу, учні відповідають на питання, пов'язані з фільмами, поділяючись епізодами та природними об'єктами, які їм запам'яталися. Потім переходимо до дослідження, переглядаючи відеофрагменти, але не просто як глядачі, а як науковці-географи.

Використовуючи кіноматеріали, вчитель створює презентацію та визначає ключові питання для обговорення. Щоб використовувати конкретні об'єкти, вчитель попередньо переглядає фільми та використовує онлайн-інструменти для кадрування.

Завдяки цьому підходу учні не просто переглядають фільм, але і використовують їх для наукового вивчення географії міст, досліджуючи форми рельєфу та географічні особливості через призму своїх улюблених творів.

У рамках цього цікавого уроку географії розглядається вплив об'єктиву кінокамери на сприйняття світу міст, а також аналізується використання реальних географічних елементів у фільмах для творення захопливих міських сцен та архітектурних шедеврів. На конкретному прикладі фільму "Аватар" досліджується спосіб використання китайських ландшафтів як основи для створення фантастичних образів міст.

Варто відзначити, що в "Аватарі" літаючі острови Пандори знаходять своє відображення у реальності - гора Цзянькуньчжу в провінції Хунань, Китай. Аналізуючи кадри з фільму та порівнюючи їх із фотографіями цього унікального місця, вивчається процес трансформації реальних міських та природних елементів у фільмові шедеври.

Далі учні отримають можливість дослідити карти місць, що надихали режисерів, і визначити назви гір та інших природних об'єктів. Це сприятиме не

лише зануренню їх у фільмову атмосферу, але й допоможе розуміти, як реальні локації можуть впливати на формування уявлень про міста в світі кіно. Для успішного вивчення та аналізу відеоматеріалів, необхідно використовувати чіткий план та систематизовану структуру. Введення в тему, ефективна підготовка, активний аналіз відео, групова обговорення, аналіз та резюме, висловлення питань та завдання для додаткового вивчення Рис. 3.8. – це основні кроки, які забезпечують організацію процесу вивчення відеоматеріалів. Вони сприяють глибокому розумінню та аналізу предмета, сприяючи активному навчанню учнів.

Таблиця. 3.1

Організація самостійної роботи учнів з відеоматеріалами

Анкетування та обговорення	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення анкетування серед учнів, де вчитель запитує про їхні уподобання та інтереси у географічних темах • організація групових обговорень, де учні можуть поділитися своїми улюбленими аудіо та відеоматеріалами, пов'язаними з географією.
Створення рекомендацій	<ul style="list-style-type: none"> • учні створюють свої рекомендації щодо корисних та цікавих матеріалів для вивчення географії. • фокусування уваги на різноманітність форматів, таких як відеоролики, подкасти, аудіокниги тощо.
Створення груп для пошуку матеріалів	<ul style="list-style-type: none"> • розділення учнів на групи та роздавання кожній групі завдання знайти аудіо та відеоматеріали з певних тем географії. • заохочення групи обговорювати свої знахідки та обмінюватися ідеями.
Відгуки та рефлексія	<ul style="list-style-type: none"> • після перегляду або прослуховування матеріалів, заохотити учнів залишити відгуки та рефлексії. • зібрані відгуки можуть бути використані для подальшого вдосконалення каталогу та адаптації матеріалів.
Створення спільного каталогу	<ul style="list-style-type: none"> • зібрані матеріали та рекомендації можна об'єднати у спільний каталог, який буде доступний для всіх учнів. • розміщення цього каталогу в електронному вигляді для легкого доступу.

Підсумковий урок	<ul style="list-style-type: none"> • завершення процесу підсумковим уроком, де учні можуть поділитися своїми враженнями від роботи над каталогом та використанням матеріалів на уроках. • залучення учнів до процесу формування каталогу може не лише збагатити навчальний процес, але й створити атмосферу співпраці та активності в класі.
------------------	--

Учні виявили великий інтерес до географічних тем, зокрема до вивчення міст. Вони захоплені архітектурою, історією розвитку міст, а також вивченням топографічних особливостей різних регіонів. Міста, як старовинні, так і сучасні, викликають особливий інтерес учнів, і вони завжди готові вивчати нові факти та деталі про різні міські середовища.

Щодо аудіо та відеоматеріалів, учні виявили певні уподобання. Зокрема, їх зацікавили аудіозаписи вуличних музикантів у Парижі, які додають неповторної атмосфери міста. Вони також захоплені віртуальними прогулянками вулицями Нью-Йорка, де кожна локація має свою власну історію та характер.

Ці матеріали стали для учнів джерелом натхнення та підтримки інтересу до вивчення географії міст. Вони розглядають цей процес як захоплюючу можливість розкрити різноманітність та особливості різних міських середовищ.

Учні виявили креативність та інноваційний підхід при створенні рекомендацій для вивчення географії міст. Вони обговорюють та висловлюють підтримку різноманітних форматів, включаючи відеоролики, подкасти та аудіокниги. Учні вказують на важливість збалансованого підходу, який охоплює різні типи медіа для кращого розуміння географічних аспектів міст.

Вони акцентують увагу на важливості різноманітності та доступності контенту, щоб задовольнити різні інтереси та стилі навчання. Учні виявляють інтерес до активного використання інтерактивних ресурсів та висловлюють бажання ділитися своїми знахідками з іншими, щоб розширити загальний кругозір класу у географії міст.

Учні із захопленням взяли участь у створенні груп для пошуку матеріалів, пов'язаних з географією міст. Кожній групі було надано конкретне завдання, і

учні з інтересом досліджували аудіо та відеоматеріали з визначених тем. Вони висловлювали свої враження та обговорювали знахідки у межах групи.

Груповий підхід дозволив учням сприяти обміну інформацією та взаємному вивченню, а також стимулював творчий обмін ідеями. Учні вказували на важливість командної роботи та обговорення, щоб збагатити загальний досвід класу і розширити глибину розуміння географії міст через різні перспективи.

Учні із задоволенням долучили свої враження та рефлексії після перегляду або прослуховування географічних матеріалів. Вони ділилися своїми враженнями від конкретних аудіо та відеоматеріалів, висловлюючи свої думки щодо корисності та цікавості представленого контенту.

Отримані відгуки стали цінним ресурсом для подальшого вдосконалення каталогу та адаптації матеріалів. Учні вказували на те, що обговорення їхніх вражень допомагає визначити найбільш ефективні та привабливі аспекти географічних матеріалів, що допомагає покращити загальний досвід навчання.

Учні з великим зацікавленням об'єднали свої матеріали та рекомендації у спільний каталог. Це стало важливим етапом для забезпечення доступності та зручності використання різноманітних географічних ресурсів. Електронний формат каталогу спростив його розповсюдження та доступ для всіх учнів, створюючи зручну основу для спільного вивчення та обміну ідеями.

Підсумковий урок став часом для учнів поділитися своїми враженнями та вивченими знаннями від роботи над каталогом. Учні відчували задоволення від активної участі у формуванні матеріалів для навчання та використання їх на уроках географії. Це не лише збагатило навчальний процес, але й створило атмосферу співпраці та активності в класі.

Було розглянуто приклад використання кіноматеріалів, зокрема матеріалів художніх фільмів, на уроці географії із аудіовізуальними засобами. Найважливішим моментом для проведення такого уроку є створення умов із аудіовізуальними засобами для сприйняття інформації. Це включає підготовку класу, мультимедійного обладнання, підбір музичного фону для всіх етапів уроку та організацію робочих місць учнів для позитивного сприйняття

інформації. Важливо відзначити, що урок з аудіо та візуальними засобами вимагає дуже ретельної підготовки та значної кількості додаткового матеріалу, який буде використаний в специфічних умовах.

ВИСНОВКИ

У підсумку, геоурбаністика відіграє визначальну роль у розвитку різних компетентностей учнів, що є стратегічно важливими для їхнього подальшого особистісного та професійного зростання. Ця наука не тільки допомагає учням здобувати знання та навички, що є насущними у сучасному міському середовищі, але й сприяє їхньому глибшому розумінню та критичному аналізу змін, що відбуваються в містах. Здатність аналізувати та активно взаємодіяти з складними аспектами міського життя, яку розвиває геоурбаністика, має вирішальне значення для освітнього розвитку учнів та їх підготовки до майбутніх викликів.

Висновок магістерської роботи підкреслює важливість геоурбаністики в освітньому процесі, сприяючи розвитку учнівських компетентностей та формуванню їхнього критичного погляду на міське середовище. Геоурбаністика визначається як інтегральна наука, що забезпечує учням можливість кращого розуміння та взаємодії зі складними аспектами міського життя, що є необхідним для їхнього подальшого освітнього розвитку та готовності до майбутнього.

Вивчення географії міст у середній школі важливе, адже дозволяє учням розуміти міське життя та його взаємодію з навколишнім середовищем. Різноманітні методи, такі як лекції, групова робота, практичні заняття та сучасні технології, роблять навчання цікавим та ефективним. Використання аудіовізуальних засобів та проектна діяльність допомагають учням засвоювати матеріал, розвиваючи при цьому їхні навички та інтерес до географії міст.

Аудіовізуальні засоби включають елементи зображення та звуку, що використовуються для ефективного донесення інформації у презентаціях та програмах. Цей тип медіа виступає як інструмент для комунікації та передачі знань, і володіє високою комунікативністю. Аудіовізуальні медіа використовуються широко в навчанні, лекціях та офісному середовищі, забезпечуючи зрозуміле та цікаве донесення інформації. Аудіовізуальне мистецтво відзначається високим комунікативним потенціалом, сприяючи зрозумілому і цікавому донесенню інформації. У контексті географії міст

використано понад 14 різноманітних джерел аудіовізуальних матеріалів, що підкреслює їхню важливість та роль у навчальному процесі.

У ході аналізу аудіовізуальних засобів навчання були розглянуті їхні класифікації, включаючи візуальні, аудіо та аудіовізуальні компоненти. Досліджено переваги та недоліки використання фільмів у вивченні географії, що вказує на необхідність ретельного вибору матеріалів для оптимального навчального ефекту. Підкреслено значущі переваги, які можна здобути від застосування аудіовізуальних засобів, таких як підвищення зрозумілості та зацікавленості учнів, що робить їх ефективними засобами в освітньому процесі.

Дослідження джерел аудіо і відеоматеріалів для навчання географії дозволило визначити різноманітні джерела та їхні характеристики. Виявлено, що такі джерела, як відеолекції, аудіогіди, віртуальні екскурсії та документальні фільми, можуть ефективно використовуватися в освітньому процесі. Дидактичні особливості та принципи використання цих матеріалів підкреслили важливість створення навчального контенту, який відповідає віковим та рівневим характеристикам учнів. Зазначено, що інтерактивність, візуалізація та аудіальні елементи допомагають покращити засвоєння матеріалу та збільшити зацікавленість учнів у вивченні географії. Підкреслено, що використання різноманітних джерел сприяє розвитку різних компетентностей учнів та сприяє їхньому глибокому засвоєнню географічних знань.

Методи та прийоми використання аудіовізуальних засобів на уроках географії виявилися різноманітними та ефективними для залучення учнів до навчального процесу. Оригінальна схема поділу органів сприйняття підкреслила важливість врахування різних аспектів сприйняття інформації, що сприяє більш повному розумінню матеріалу. Детальний огляд аудіо та відео засобів вказав на їхню значущість у формуванні географічних знань та навичок. Використання аудіоматеріалів допомагає збагачувати звуковий аспект навчання, в той час як відеозасоби візуалізують географічні концепції. Це сприяє більш глибокому та комплексному засвоєнню інформації та активізації різних каналів сприйняття учнів.

Методика формування учителем каталогу аудіо та відеоматеріалів виявилася значущою для підготовки ефективних навчальних ресурсів. Шляхом створення чітких етапів та кроків, вчитель може систематизувати різноманітні матеріали та забезпечити їхню легку доступність під час викладання. Перераховане обладнання, таке як аудіо- та відеоапаратура, комп'ютери, програмне забезпечення, стає невід'ємною частиною процесу формування каталогу. Його використання дозволяє створювати різноманітні та інтерактивні уроки, підтримуючи різні стилі навчання та сприяючи ефективному засвоєнню матеріалу учнями.

Використання аудіо та відеоматеріалів у вивченні міст України та світу виявляється ефективним засобом навчання, особливо при розгляді конкретних тем. Наприклад, використання віртуальної екскурсії у місті Львові дозволяє учням зануритися у атмосферу міста та детально дослідити його важливі об'єкти. Це сприяє більш глибокому розумінню та запам'ятовуванню інформації, а також розвиває інтерес до вивчення географії міст. Такі методи активно залучають учнів до навчального процесу та роблять його цікавішим та пізнавальним.

Були наведені приклади використання аудіо і відеоматеріалів у вивченні міст світу за допомогою аудіо та відеоматеріалів на прикладі програми Quizizz. Урок забезпечив учням всебічне усвідомлення географії та культури Нью-Йорка завдяки враженням, які вони отримали через аудіо та візуальні засоби. Використання аудіо та відеоматеріалів у програмі Quizizz сприяло активній участі учнів, поглибленню знань та розвитку їхньої географічної обізнаності.

Звукові матеріали про Прагу успішно передали учням атмосферу та особливості міста через аудіовраження. Учні мали неповторну можливість відчувати ритм і характер Праги, визначити особливості міського життя та архітектурні елементи.

Аудіоматеріали допомогли учням глибше зрозуміти важливість музики у культурному та соціальному контексті великих міст, зокрема, на прикладі Парижу. Вони не просто створили унікальний аудіальний досвід, а й дозволили

поглибити знання у світ музичного різноманіття, розкриваючи перед учнями нові аспекти розуміння та оцінки музичної культури міста.

Вивчено організацію самостійної роботи учнів з відеоматеріалами на уроках географії, а також проаналізовано використання аудіоматеріалів у навчальному процесі. Результати подані у вигляді таблиці, що відображає ефективність даного підходу та досягнення учнів в процесі самостійної роботи з відеоматеріалами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов В.О. Використання інтерактивних аудіовізуальних засобів аудиторного навчання. Стаття. Київ. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1504/1/V_Abramov_NTN_47_IS.pdf
2. Борисюк О.Б. Використання аудіовізуальних засобів навчання в освітній системі України URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/7844/3/NT_2016_71-73.pdf
3. Волинський В. П. Якушина Т. В. Використання аудіовізуальних електронних засобів навчання для електронних підручників: стаття URL: https://lib.iitta.gov.ua/2492/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB_%D0%AF%D0%BA%D1%83.pdf
4. Волинський П. Красовський О. Черноус О. . Якушина Т. Створення аудіовізуальних електронних засобів для середньої загальноосвітньої школи: монографія. Київ. 2013. 304 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/2363/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf>
5. Використання ІКТ та Інтернет-технологій на уроках географії» URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100bgir-48a4.docx.html>
6. Використання аудіовізуальних технологій в учбовому процесі. URL: <https://kievinstall.com/uk/blog/ispolzovanie-audiovizualnyh-tehnologij-v-uchebnom-protse>
7. Генератор QR-кодів URL: <https://www.websiteplanet.com/uk/webtools/free-qr-code-generator/>
8. Гудзеляк І. Географія населення: навч. посібник: ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. 256 с.
9. Дронова О.Л. Геоурбаністика: навчальний посібник. Київ ВПЦ, 2014. 419 с. URL: <https://igu.org.ua/sites/default/files/igufiles/mono/geourbanistyka-2014.pdf>

- 10.Лаврук М. М. Методика науково-педагогічних досліджень:
навч.-метод. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 148 с.
- 11.Лаврик О., Власенко Л. Основи геоурбаністики: навчальний посібник
Житомир : УДК, 2022, 160 ст. URL:
<http://eprints.zu.edu.ua/34529/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
- 12.Манзевитій О. А. Використання інформаційних технологій для організації навчання географії та моніторингу його якості: стаття URL:
[https://naurok.com.ua/stattya-vikoristannya-informacijnih-tehnologiy-dlya-organizaci-navchannya-geografi-ta-monitoringu-yogo-274311.html](https://naurok.com.ua/stattya-vikoristannya-informacijnih-tehnologiy-dlya-organizaci-navchannya-geografi-ta-monitoringu-yogo-yakosti)
- 13.Методична компетентність учителя в освітній діяльності: стаття URL:
<https://naurok.com.ua/stattya-metodichna-kompetentnist-uchitelya-v-osvitniy-diyalnosti-355649.html>
- 14.Методи навчання та їх класифікація. URL:
<https://osvita.ua/school/method/780/>
- 15.Методи навчання у школі та ЗДО URL:
<https://oplatforma.com.ua/article/2361-metodi-navchannya>
- 16.Митрохина О.І. Інтерактивні технології навчання як можливість духовного розвитку особистості в процесі соціалізації URL:
<https://vseosvita.ua/library/interaktivni-tehnologii-navcanna-ak-mozlivist-duhovnogo-rozvitku-osobtstosti-v-procesi-socializacii-552918.html>
- 17.Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 6 – 9 класи,
2022. URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>
- 18.Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 10 – 11
класи, 2022. URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10->

11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf

- 19.О. Телемко О. Цимбаленко Є. Медіаосвіта та медіаграмотність. Підручник. Київ. 2014. 432с. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/mo3.pdf>
- 20.Поняття інтерактивного навчання та застосування інтерактивних методів. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/00090m-f6c5.docx.html>
- 21.Пестушко В. Уварова Г. Географія: підручник, 2014
- 22.Піраміда навчання Едгара Дейла URL: <https://fsp.kpi.ua/ua/piramida-navchannya-edgara-dejla/>
- 23.Салімон В. Сергій С. Використання кіноматеріалів на уроках географії із сугестопедичною технологією навчання: стаття, Харків, 2017. 1 с.
- 24.Створення і редагування квестів. Quizizz URL: <https://quizizz.com/admin/quiz/657193084ba94a1449658ff1?searchLocale>
- 25.Фото центр міста Париж. URL: <https://www.livescience.com/what-is-paris-syndrome>
- 26.Фото центр міста Нью Йорк URL: <https://pixels.com/featured/afternoon-and-clouds-in-new-york-city-living-color-photography-lorraine-lynch.html>
- 27.Шевченко С. Г. Використання аудіовізуальних засобів навчання у курсі географії: стаття URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-vikoristanna-audiovizualnih-zasobiv-navcanna-u-kursi-geografii-182781.html>
- 28.Characteristics and advantages of Audio-Visual Aids. URL: <https://www.lisedunetwork.com/characteristics-and-advantages-of-audio-visual-aids/>
- 29.How to Trim Video: A Step-by-Step Guide. URL: <https://videocandy.com/trim-video.html>

